

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

2017-yil 12-aprel, chorshanba

№ 15 (1026)

1996-yil dekabrda chiqqan boshlagan

Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz

www.hurriyat.uz

АСРЛАР ҚАЪРИДАН ТАРАЛАЁТГАН НУР

– Мустақиллик йилларида фахрли аجدодимиз шахсиятига қарашларнинг ўзгариши билан бир ҳолга гувоҳ бўлиш мумкин: ҳозиргача дунё фикр оламини ўзига мафтун этиб келаётган Амир Темур шахсияти юртдошларимизни ҳам бефарқ қолдирмапти, бу зотнинг оҳанрабодек жозибаси уларнинг қалбида фахр-ифтихор ҳисларини жўштириб, бу ҳақда ёзишга ундапти.

⇒ 3-бет

СТРАТЕГИК ШЕРИКЛИКНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Шу кунларда дунёнинг айрим катта-кичик давлатларида юз бераётган ноҳуш воқеалар ёки жаҳонда ҳамон давом этаётган молиявий инқирозлар қайси давлатнинг қандайлиги, нималарга қодирлигини яққол кўрсатмоқда.

⇒ 5-бет

КИТОБ ЎҚИГАН ОДАМ

Одамларнинг, айниқса, ёшларнинг ҳаётда тўғри йўл танлашларида фикри теран, дунёқараши кенг, қалби тоза инсонларнинг ҳиссаси катта. Бундай инсонлар ҳар бир маҳаллада, ҳар бир илм масканида ёки меҳнат жамоасида топилади. Улар эзгулик улаишни инсонийлик бурчи деб биладилар.

⇒ 7-бет

ЧОРШАНБАДАН ЧОРШАНБАГАЧА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 6 апрель кун Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Ташқи ишлар вазирлари кенгашининг навбатдаги мажлисида иштирок этиш учун мамлакатимизга келган МДХ Ижроия қўмитаси раиси – Ижроичи котиби Сергей Лебедевни қабул қилди.

Тошкент шаҳрида 7 апрель кун Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Ташқи ишлар вазирлари кенгашининг навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди.

Тошкент шаҳрида 2017 йил 7 апрель кун Марказий Осиёнинг беш давлати ташқи сиёсат идоралари раҳбарларининг учрашуви бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 10 апрель кун «Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонни имзолади.

9 апрелда мамлакатимиз бўйлаб Буюк Соҳибқирон — Амир Темур таваллудининг 681 йиллиги кенг нишонланди.

“HURRIYAT” газетаси “Ўзбекистон ҳаво йўллари” миллий авиакомпанияси самолётларида ҳам йўловчиларнинг доимий ҳамроҳи.

► ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИ – АМАЛДА

Жорий йилда Фарғона вилоятидаги касб-ҳунар коллежларини 53 мингдан зиёд ўғил-қиз тамомлайди. Айни кунларда уларни ишга жойлаштириш, тадбиркорликка жалб этиш борасида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда.

Президентимиз раҳнамолигида касб-ҳунар коллежлари битирувчилари бандлигини таъминлаш, таълим муассасалари ва корхоналар ўртасидаги ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш, ёшларнинг мустақил ҳаёт йўлини танлашида кўмаклашишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

М.Қодиров. ЎЗА қўлдан сурат

БИТИРУВЧИЛАР УЧУН МАХСУС ЯРМАРКА

Гулираъно Боқижонова 2-Фарғона тиббиёт коллежи битирувчиси. У мамлакатимизда тадбиркорларга яратилаётган имкониятлардан унумли фойдаланиб, нон ишлаб чиқариш цехини ташкил этмоқчи. Ўз тенгдошларини ҳам иш билан таъминлаб, юрт тараққиётига ҳисса қўишни мақсад қилган.

Гулираъно каби минглаб йигит-қизларнинг орзу-мақсадларига коллеж битирувчиларини ишга жойлаштириш ва ўз бизнесини йўлга қўи-

шига кўмаклашиш мақсадида жойларда янгича ёндашув асосида ташкил этилаётган ярмаркалар қанот берса, ажаб эмас.

Бундай ярмаркалар тартибига кўра, битирувчилар биринчи кун иш ўринлари, лойиҳаларнинг техник иқтисодий асослари ҳамда мини технологиялар билан танишиш ва эгаллаган касб маҳоратини намойиш қилади. Иккинчи кун оилавий имкониятлари ва қизиқишини ҳисобга олган ҳолда, маслаҳатлашиб ота-она-

лари билан иштирок этади. Кейинги кун эса ўзига маъқул келадиган иш жойини танлайди ёки бизнесни бошлаш учун тегишли ҳужжатларни расмийлаштиради.

Фарғона саноат коллежида бўлиб ўтган ана шундай махсус ярмаркада шаҳардаги 7 касб-ҳунар коллежи битирувчилари ва тижорат банклари ходимлари, мутасаддилар иштирок этди.

“Қишлоқ қурилиш банк” АТБ Фарғона филиали мутахассиси Зухриддин Хусматов-

нинг таъкидлашича, ярмарка иштирокчиларини кўпроқ шахсий томорқада парранда ва чорва моллари боқиш, узумчиликни ривожлантиришга ажратилаётган кредитлар қизиқтирмакда.

– Ўқувчиларимиз ярмаркада ўзлари яратган ёниб-учадиган реклама логотиплари билан қатнашапти, – дейди Фарғона алоқа коллежи махсус фан ўқитувчиси Шуҳратжон Қирғизов. – Радиотехника соҳасида бизнесини бошламоқчи бўлганларга ишлаб чиқар-

ган маҳсулотларимизни, иш берувчиларга эса битирувчиларимиз салоҳиятини намойиш элмоқдамиз.

Вилоятнинг 34 касб-ҳунар коллежида давом этадиган бу каби ярмаркалар битирувчиларнинг касб-ҳунар ўрганиш жараёнида эгаллаган қўникмасини намойиш этишига, иш берувчиларга эса мутахассисларни танлаб олиш имкониятини беради.

М.СУЛАЙМОНОВ,
ЎЗА мухбири

Халқ қабулхоналари эл дардига малҳам бўлмоқда

Президентимиз томонидан давлат идораларига аҳоли мурожаатлари билан ишлашда мутлақо янги тизимга ўтиш талаби қўйилди. Натижада барча органу ташкилотларда фуқаролар қабулхонаси жорий этилди. Бу борадаги ишларнинг энг самаралиси Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Респуб-

ликаси Президенти девонининг Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлашни назорат қилиш ва мувофиқлаштириш хизмати фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори асосида ташкил этилган Халқ қабулхоналари бўлди. Чунки бу элимиз томонидан кўтаринки руҳда қабул қилинди.

Хурриятли муштарийлар.

2017 йил учун “HURRIYAT” газетасига обуна ишлари давом этмоқда. Газетамизга обуна бўлолмаганлар эса уни савдо дўконларидан харид қилишлари мумкин. Ўқинг, баҳра олинг ва уни ҳамроҳларингизга ҳам ҳадя этинг. Бундан ташқари, “Hurriyat” да чоп этилган материаллар билан www.hurriyat.uz сайти орқали ҳам танишишингиз мумкин.

“HURRIYAT”
ГАЗЕТАСИ СИЗНИНГ
ДОИМИЙ
ҲАМРОҲИНГИЗ
БЎЛИШИГА
ИШОНАМИЗ!

БУНЁДКОРЛИК САРИ ДАДИЛ ОДИМЛАР

► ОБОД МАНЗИЛЛАР

Қашқадарё кенгликларида бокқанда қуёшнинг кўзи тиниб кетади, дейди воҳа кайвонилари. Дарҳақиқат, бир учи чўлу биёбон, бир учи салобатли тоғлар қуршовида худди кекса алп отахондек ёнбошлаб мизғийган маъво бағри маъданларга бойлиги билан мамлакатимиз иқтисодиётининг белбоғи, десак

сира янглишмаймиз. Бугунги кунда юртимизда казиб чиқарилаётган табиий газнинг 70 фоизи, нефтнинг қарийб 78 фоизи, газ конденсатининг 80 фоизи, ғалланинг 13 фоиздан ортиғи, пахтанинг 14 фоиздан зиёди ушбу вилоят ҳиссасига тўғри келаётгани ҳам бунга далолатдир.

2-3 ►►

Халқ қабулхоналари эл дардига малҳам бўлмоқда

« Бошланиши 1-бетда

Президентимиз ташаббуси билан иш бошлаган халқ қабулхоналари чиндан-да элимиз манфаати йўлида хизмат қилувчи масканга айланаётган. Айни дамда барча қабулхоналар аҳоли манфаатини ҳимоя қилиб, уларнинг муаммоларини ҳал этиш баробарида тақлифларини ҳам ўрганиб чиқмоқда. Шу кунга қадар эса Президентнинг виртуал қабулхонаси ва Халқ қабулхоналарида юз минглаб юрдошларимизнинг муурожаатлари ижобий ҳал этилди.

Яқинда пойтахтимизнинг Олмасор тумани Халқ қабулхонасида бўлган чоғимизда ҳам бунга амин бўлдик.

Қабулхонага келган фуқаролар ўз масалаларига қараб, тегишли мутахассисларга учрашмоқда. Қабулхона мудирини Олим Пахриддиновга муурожаат қилувчилар кўп. Қабулхона хонасида банк, коммунал, пенсия жамғармаси, молия бўлими, ер кадастр вакиллари, ҳудуд турли соҳа мутахассислари халқ хизматига.

Олмасор туман турар-жой бино ва иншоотлари кадастри бўлими мутахассиси Абдусаттор Махмудовга Қорақамш даҳасида истиқомат қилувчи Н.Шарипова муурожаат қиларкан:

— Уй масаласида келгандим, — дейди хо-мушгина.

— Ҳўш, нима муаммо?

— Янги уй-жой учун комиссияга ариза бертгани ҳоқимиятга боргандим. Улар бошланғич тўлов 50 миллион сўм эканини айтишди. Ўтган сафар борганимда 25 миллион сўм дейишганди. Энди эса 50 миллион дейишмоқда. Унда пулимиз йўқ, — дея тўсатдан кўзига ёш олдди.

— Синглим, ўзингизни босинг. Ётиги билан тушунтириг. Ҳоқимият сизга пул тўланг дедики?

— Йўқ. Фақат танишиб чиқиш учун ҳужжатларимни олиб қолди.

— Шундай демасизми?! Ҳали ҳужжатларингизни комиссия кўриб чиқиб, ҳулоса қилгунча ўн кун вақт кетади. Нега бунча куюнаси?

— Сизга айтсам, оилавий шароитимиз унчалик яхшимас. Ўн йилдан бери ижарада турамиз. Тўртта болам бор. Уйда фақат эрим ишлади. Унинг топгани эса рўзгордан ортмайди. У-бу ортириб уй-жой қилишга эса кўрбимиз етмайпти.

— Фарзандларингиз ёшми?

— Ҳа, ёш гулагим ҳам бор. Тўнгичим коллежни битириб, ўқишга киролмади. Иш қилдири, бироқ тополмай уйда ўтирибди. Лекин ўзи ақли бола. Бирор иш чиқмагандан кейин нима қилсин. Ҳозир қаёққа боришимни ҳам билмай қолдим. Ёрдам берармикан-сизлар деб шу ерга келгандим. Наҳотки, бизга ўхшаган кўп болалиларга бирор имтиёз бўлмас?

— Афсус, тўртта фарзанд кўп болали ҳисобланмайди-да, синглим.

— Унда яна уйсиз қоларканми-да, — дейди аёл умидсизланиб.

— Шошманг, синглим. Сиз ҳозир уч хона-ли уйнинг бошланғич тўловини айтипасиз, шундайми?

— Ҳа. Шунча бўлса керак.

— Лекин бир ёки икки хонали уйлар учун тўлов ундан ҳам камроқ бўлади. Шунга сўраб кўрмадингизми?

— Йўқ, сўрамабман.

— Ҳозир уч хонага шароитингиз етмаса, бир хона олиб туринг. Уни тўлаш ҳам енгил. Ҳар қалай ўзингизники бўлади. Нима дейсиз?

— Қанидир, сиз айтгандай бўлса, майли-я.

— Сиз бундай тушунлиққа тушаврманг. Биз комиссия билан ҳам, банк билан ҳам боғланиб, барчасини сўраб-суриштирамиз. Ёрдам бериш йўллари ҳам ўйлашиб кўрамиз. Келинг, мана бу далолатномани тўлдириб, бизга телефонларингизни қолдиринг. Барчасини аниқлаб, ўзимиз қўнғироқ қиламиз.

Аёл қозғони тўлдирди туриб, бироз енгил тортиди.

— Уй-жой масаласи халқимиз учун доимо биринчи ўринда бўлиб келган. Шунинг учун ҳам бугун бу масала бўйича муурожаат қилаётганлар кўп, — дейди мутахассис Абдусаттор Махмудов. — Бир ой ичида бу борада элдикдан ошқ муурожаат бўлди. Уларнинг аксари эса, кўриб турганингиздек, уй-жой олишга кўмак сўраб қилинган муурожаатлардир. Яқинда давлатимиз раҳбари ташаббуси билан Сергели туманида кўп қаватли уйларнинг қурилиши бошланди. Бу пойтахтимиз аҳлини анча хурсанд қилди. Чунки бу хонадонлар банк кредити асосида аҳолига берилмоқда. Шунинг учун ҳам ҳоқимият қошидаги ишчи гуруҳга муурожаат қилаётганлар кўп. Биз ҳам жараёндан четда қолмай бу борадаги масалаларда фуқароларимизга қўлдан келганча ёрдам бериб келямиз.

Бу орада хонага йигирма беш ёшлар чамаси бир қиз кириб келди.

— Келинг, синглим. Нима масала бўйича келдингиз? — дейди мудир Олим Пахриддинов.

— Коммунал масаласи бўйича келгандим. Ўзим ногиронман. Шунинг учун ёрдам сўраб келдим. Мен Президентнинг виртуал қабулхонасига шу масалада муурожаат қилгандим. Улар ижросини ҳоқимиятга юкланганини айтишганди. Бироқ ҳоқимиятдагилар муурожаатимнинг жавобини ҳеч кўрсатишмади. Шунинг учун сизларга келдим.

— Шундай дег.

— Иккинчи гуруҳ ногирониман. Уйда ёлғиз ўзим яшайман. Ота-онам ўтиб кетишган. Бирор жойда ишлай десам соғлигим тўғри келмайпти. Ҳозир фақат 290 минг сўм ногиронлик нафақаси билан яшайман. Бу овқатга амал-тақал етайпти. Шунинг учун иложи бўлса, коммунал тўловлардан имтиёз берилса, деб муурожаат қилгандим.

— Ҳоқимият сизга ҳеч нарса демасми?

— Йўқ. Ҳатто хатимнинг жавобини ҳам кўрсатишмади. Нега бор маҳаллага, ҳоқимиятга ёрдам сўраб муурожаат қилдим. Бироқ бирор марта ҳолимдан хабар олишгани йўқ. Қайта боришни ҳам билмайман. Соғ бўлганда идорама-идора ёлғизлик юрсасим, — кўзига ёш олиб, ҳўрсинади қиз. — Ҳеч бўлмаса, газ билан иссиқ сувдан бироз имтиёз беришса бўларди. Чунки охири пайтада жуда қийналиб кетдим. Қарзларим борган сари ошяпти. Нима қилишни ҳам билмай қолдим.

Олим ака туман газ мутахассиси Мирсаид Соатовни чақиртириб, фуқаро ишини кўриб чиқиб, иложи борида амалий ёрдам беришни тавсия этди. Сўнг маҳалла жамғармасининг туман бўлимига қўнғироқ қилиб, фуқаронинг исми-шарифини айтиб, кўмак бериш масаласини муҳокама этишни сўради.

Қиз туман газ ҳолими олдидан чиқаркан, мудир уни чақирди:

— Нима бўлди? — деб сўради.

— Паспорт нусхаси ва ногиронлик маълумотномани олиб келишимни айтишди. Улар ўрганиб чиқиб, ўн кунда жавобини айтишаркан.

— Ундай бўлса, яхши. Ёртага маҳалла жамғармасининг туман филиалига бориб, улар ҳам иложи борида кўмак беришади. Бошқа соҳалар билан ҳам маслаҳатлашиб кўрайлик-чи, улардан ҳам ижобий жавоб эшитиб, масалани ҳал этишга ҳаракат қиламиз, — дейди мудир.

Ярим кун мобайнида қабулхонадаги иш-чан муҳитни кўриб, Халқ қабулхонаси ўз вақтида иш бошлаганига амин бўлдим.

— Кун сайин фуқароларимизнинг муурожаатлари охиб бормоқда, — дейди Олим Пахриддинов. — Бу кишиларимизнинг ўз ҳақ-ҳуқуқларини англаши баробарида, яратилган имкониятлардан тўлақонли фойдаланаётганидан далолат беради. Шу кунга қадар қабулхонамизга 170 дан ортиқ муурожаат келиб тушди. Уларнинг ичида энг долзарблари уй-жой, нафақа, коммунал тўловлар, доимий рўйхатга қўйиш, моддий ёрдам, ишсизлик масалаларидир. Бу муурожаатлар бўйича тушунтириш ишлари олиб борилиб, жойида ҳал этилмаганлари ечимини топиш учун тегишли ташкилотларга юборилди. Ижроси юзасидан доимий назорат ишлари олиб боришмоқда. Ногиронлик нафақаси ва пенсия тўловлари борасидаги муурожаатларнинг аксарияти қабулхонанинг ўзида ҳал этилмоқда. Бундан, албатта, фуқароларимиз мамнун. Шунга ҳам алоҳида таъкидлаш жоизки, айрим муурожаатлар юзасидан қонун доирасида ёки тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар асосида иш қўришнинг ўзи камлик қилади. Бу фуқарони қаноатлантирмайди. Бундай ҳолатларда инсонийлик нуқтаи назаридан, фуқаро манфаатидан келиб чиқиб иш қўришмоқда. Агар ёрдам қўлини чўзмасангиз, қабулхонага бўлган ишончи йўқолади. Шунинг учун муурожаатлар оғзаки бўладими, ёзмами барчаси ижобий ҳал этилиши таъминланмоқда.

“Халқ давлат органларига эмас, балки давлат органлари халқимизга хизмат қилиши керак”, деган эди Президентимиз ўз чиқишларида. Чиндан-да бугун Халқ қабулхонасидаги иш жараёнини кузатиб, бу сўзларнинг амалий ишотини кўрдик. Чунки бу ерда туман ҳоқими, прокурор, ИИБ бошлиғи ва бошқа туман мутасадди раҳбарларнинг қабул кунлари ташкил этилган. Бу эса аҳолига ўз муаммоларининг ечимини тез топишда муҳим ўрин тутмоқда.

Қабулхона иши билан танишарканмиз, фуқаролардан келган кўпал миннатдорлик хатларини ҳам кўрдик. Бундан халқ қабулхоналари чиндан-да халқимиз ишончига кириб бораётган идорага айланаётганига янада амин бўлдик.

БОБУР МУҲАММАДИЕВ,
“Hurriyat” мухбири

« Бошланиши 1-бетда

Мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев жойларда амалга оширилаётган бунёдкорлик ва ободонлаштириш ишлари, ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг бориши билан яқиндан танишиш, халқ билан мулоқот қилиш мақсадида шу йилнинг 24-25 февраль кунлари Қашқадарь вилоятига ташриф буюрганди. Юрбошимиз вилоят фаоллари билан учрашув чоғида воҳада барча соҳалар каби саноат изчил ривожланиётганига диққатни қаратди. Ҳақиқатдан, ялпи ҳудудий маҳсулотда бу соҳанинг улуши 38 фоизни ташкил этади. “Муборак нефть-газ”, “Шўртан нефть-газ” унитар шўъба корхонала-

ЎзА олган суратлар

ри, Муборак газни қайта ишлаш заводи, “Шўртан газ-кимё” мажмуаси, Деҳқонбод калийли ўғитлар заводи, Толимаржон иссиқлик электр станцияси, “Ҳисор нефть-газ” каби йирик ишлаб чиқариш қувватлари мамлакатимиз саноатида салмоқли ўрин тутди.

Бугунги кунда ялпи ҳудудий маҳсулотнинг 51,6 фоизи кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида ишлаб чиқарилаётгани туфайли иш билан банд аҳолининг қарийб 80 фоизи шу тармоқда меҳнат қилаётгани сир эмас. Қишлоқ ҳўжалиги соҳасида ҳам янгича ислохотлар амалга оширилмоқда. Сўнгги беш йилда 3200

гектар пахта майдони қисқартирилиб, картошка, мева-сабзавот ва полиз экинлари етиштириш йўлга қўйилди. Натижада даромад манбаи ошмоқда.

— Икки йилдирки, томорқамиздан иссиқхона барпо этган эдик, — дейди Қарши туманидаги Истиқлол маҳалласида яшовчи Комил Тошмуродов. — Томчилаб сугоришни йўлга қўйганмиз. Сув ортиқча исроф бўлмайди. 3 сотихдан зиёд майдондан деҳқончилик қилиб, йилга 2 марта ҳосил олаёмиз. Ўтган йили октябр ойида экилган 600 тулға яқин қўчат ҳосили терилиб, бозорга чиқарилаётган. Ойла аъзоларимиз билан бирга меҳнат қилиб яхшигина даромад топаёмиз. Ҳар туп помидор

қўчати ҳосили ўртача 6-7 килограммга тўғри келмоқда. Президентимизнинг биз қўли қалок деҳқонларга яратётган шароитдан миннатдоримиз.

— Боқимандалик — кишини ўз-ўзига боғлаб қўяди, ишчанлик кайфиятидан мосуво этади, — дея гапга қўшилиди оила бекаси Гуландон Ҳўжақулова. — Бирор-бир кунимиз йўқки, бўш ўтса. Қўчатларни ҳар хил касалликлардан асришни ҳам ўрганиб олдик. Ўзимиз қўлда чанглатамиз. Қарабсизки, ҳосилимиз мўл, мева бўлиб, қўзни яшнатади. Оиламиз камини тушган даромадлар билан тўлдириб бораёلمиз.

Ижтимоий ҳимоя кўчайтирилмоқда

» АНЖУМАН

Шу кунларда республикамиз бўйлаб “Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили” муносабати билан турли тадбирлар, учрашувлар бўлиб ўтмоқда. Уларнинг барчасида халқимизни қийнаб келаётган муаммолар, уларнинг ечими хусусида сўз бораётган. Ана шундай мавзудаги анжуманлардан бири пойтахтимиздаги Миллий матбуот марказида Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерация кенгаши томонидан уюштирилди. Унда “Жамоа шартномалари ва келишувлари меҳнаткашлар ижтимоий ҳимоясини кўчайтириш ҳамда улар турмуши даражасини оширишнинг асосий омилларидан бири” эканлиги хусусида атрофлича сўз борди.

Бугунги кунда давлат ташкилотлари ва фуқаролик жамияти институтлари ҳамкорлиги муҳим аҳамиятга эга. Чунки ижтимоий шериклик жамият ривожига самарали воситалардан биридир. Шу боис ҳам бутун мамлакатимизда ижтимоий шерикликнинг турли шакллари ривож учун барча шароитлар яратилган. Қонун ҳужжатларида кўра, Ўзбекистон меҳнат соҳасидаги ижтимоий шериклик туртига, яъни умумреспублика, тармоқ, ҳудудий ва локал миқёсларда амалга оширилди.

Бевосита корхона, ташкилот ва муассасаларда фаолият кўрсатаётган ҳодимлар ва уларнинг оила аъзолари ижтимоий ҳимоясини таъминлашда меҳнат соҳасидаги ижтимоий шериклик маҳсули бўлиб, корхона, ташкилот ва муассасаларда иш бериш билан ҳодимлар ўртасидаги меҳнатта, ижтимоий-иқтисодий масалаларга ва касбга оид муносабатларни

тартибга солувчи норматив ҳужжатдир. Мазкур локал ҳужжат иш беришчи ва касаба уюшма қўмитаси ўртасида имзолашиб, ижтимоий шериклик асосида амалга оширилади.

— Бугунги кунда Жамоа шартномалари ва келишувлари орқали ҳодимларнинг бандлигини таъминлашни баробарида малакасини ошириш, соғломлаштириш ва тўлақонли манфаатини ҳимоя қилишда асос бўлиб хизмат қилмоқда, — дейди Ўзбекистон касаба уюшмалари федерация кенгашининг Ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоялаш бўлими мудирини Маҳмуд Исаев. — Хусусан, ўтган йили корхона ва ташкилотларда меҳнат қилаётган 4 минг 865 та ёш оилага узоқ муддатли турли йўналишда фойсиз сўдалар ажратилиб, ижтимоий ҳимоя талаб оилалар вакилларидан 81 минг 423 нафарига моддий ёрдам кўрсатилди. Шунингдек, 70 минг 688 нафар ҳодим ва уларнинг оила аъзолари корхона ва ташкилотлар маблағлари ҳисобидан соғломлаштирилди ҳамда ушбу

Деҳқон кайфиятида жамият фаровонлиги, эл-юрт ободлиги акс этади. Вилоятнинг қай бир тумани деҳқонлари билан мулоқотда бўлсангиз, уларнинг яратувчилик йўлида ишга янгича муносабатларини кўриб дилингиз шодланади.

Биргина ўтган йилда амалга оширилган айрим ишларга жиндай назар ташланганда вилоятда улкан бунёдкорлик ишлари қай тарзда дадил олинлаётганига гувоҳ бўламиз. Биринчи Президентимиз Ислам Каримовнинг раҳнамолигида Қарши шаҳрининг ҳудуди 9 минг гектардан 17 минг гектарга, Шаҳрисабз шаҳрининг 3300 гектардан 4900 гектарга кенгайтирилгани, истиқлолнинг 25 йиллик тўйи арафасида Қашқадарь устидаги қалиний Амир Темур кўприги қайта таъмирланиб, дарёнинг икки қирғоғида кишилар дам оладиган масканлар барпо этилиши, Тошкент — Қарши йўналиши бўйича юқори тезликда ҳаракатланувчи “Афросиёб” тезюрар электр поездининг қатнови йўлга қўйилиши катта воқеалардир.

Шавкат Мирзиёев мамлакатимизнинг барча ҳудуди қатори Қашқадарь вилояти ривожини янги босқичга кўтариш бўйича улкан режа ва мақсадларни ўзининг сайловолди дастурида ишлаб чиққан эди. Вилоятта ташриф давомида ушбу истиқболли лойиҳалар бўйича

амалга оширилаётган ишлар билан яқиндан танишиш, аҳоли қатлами билан мулоқотда бўлди. Лойиҳада мўлжалланган “Нишон кўзгу” кўп тармоқли фермер ҳўжалиги томонидан Қарши шаҳрида автотоматлаштирилган қушхона, гўштни сақлаш ва қалоклаш комплекси ташкил этилмоқда. Хориждан замонавий ускуналар олиб келинган. Қушхона ва музлаткич озиқ-овқат маҳсулотларининг мўл-қўлиги ва хавфсизлигини таъминлайди. Муҳими, юздан ортиқ иш ўрни яратилади. Шу ўринда қорабайир зотли отларни кўпайтиришга иктисоллаштирилган Яккабоғ туманидаги “Қорабайир отчили мажмуаси” ташкил этилиши билан қирқдан ортиқ иш ўринлари очилади. Бу ерда 200 йилқи боқилади.

Халқ фаровонлигини оширишда қишлоқ ҳўжалигининг чорвачилик, паррандачилик, балкичилик ва бошқа тармоқларини ривожлантириш муҳим ўрин тутди. Иккинчи излаган ҳар қандай мушкулликни еча олади. Кўп тармоқли фермер ҳўжаликлари ташкил этишдан олий мақсад шу.

Косон туманида икки минг бош қорамолни боқибга мўлжалланган умумий қиймати 14 миллиард сўм бўлган чорвачилик комплекси келгуси йилнинг биринчи чорагида ишга тушириш қўзда тутилган. Бу мажмуанинг қурилиши

мақсадлар учун 2,8 миллиард сўм маблағ йўналтирилди.

Шуни ҳам алоҳида таъкидлаш зарурки, жорий йилда тузилаётган жамоа шартномалари ва келишувлари бугунги кун талабидан келиб чиққан ҳолда бир қатор қўшимчалар билан бойитилмоқда. Жумладан, “Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили” Давлат дастурини амалга оширишга ҳар томонлама қўмаклаштиш, иш ҳақини ўз вақтида тўлиниши, иш беришчиларнинг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш, ҳодимларни тиббий кўрикдан бепул ўтказиш, кам таъминланган ва кўп болали оилаларга моддий ёрдам кўрсатиш каби бир қатор тадбирлар шулар жумласидандир. Кирилган янги тадбирлар ва имтиёзлар натижада жорий йилда жамоа келишувлари ва шартномалари воситасида 15 минг нафар пенсия ёшидаги шахсини нафақага чиқариш олдидан моддий ёрдам ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирлаш, 55 минг нафар ишламайдиган пенсионерга моддий ёрдам кўрсатиш ҳамда олий ўқув юртралида тахсил олаётган 2,5 минг нафар иқтидорли, кам таъминланган ва чин етим ёшларнинг ўқув шартнома пулларининг бир қисмини тўлаб бериш каби бир қатор лойиҳалар режалаштирилган.

Қисқаси, бугунги кунда жамоа шартномалари ва келишувлари иқтисодий ўсиш ва ишлаб чиқаришнинг рақобатбардошлигини ошириш, ҳодимларнинг меҳнат ва турмуш шароитларини яхшилаш, бандлигини таъминлаш, ижтимоий масалаларни ҳал этиш борасида меҳнат муносабатлари барча субъектларнинг ўзаро манфаатдорлигини таъмин-

лашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Тадбирда мутахассислар саволларга жавоб берди. Айниқса, иш беришчиларнинг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш ҳақидаги савол барчада қизиқтири уйғотди.

— Кейинги пайтларда бу ҳолат бўйича жиддий муаммолар келиб чиқмоқда, — дейди Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг юридик бўлим мудир ўринбосари Сарвар Мамадиев. — Меҳнаткашларнинг ўз вақтида мажбурий суғурта қилинмагани айрим корхоналарга қимматда тушмоқда. Чунки иш жараёнида ҳодимнинг қутулмаган жараҳатга йўлиқиши иш беришчини қийин ахлолга солиб қўймоқда. Агар суғурталанган бўлса, унда ҳодим учун ҳам, иш беришчи учун ҳам фойдалидир. Афсуски, айрим иш беришчиларнинг бу масалага панжа ортдан қараш ўзига зиён қилмоқда.

Шунингдек, хусусий тадбиркорлик субъектларини касаба уюшмаларига жалб қилиш борасидаги савол ҳам барчаннинг эътиборида бўлди. — Айни дамда бу борада ҳам салмоқли ишлар қилинмоқда, — дейди Ўзбекистон касаба уюшмалари федерация кенгашининг Ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоялаш бўлими мудирини Маҳмуд Исаев. — Кейинги йилларда юртимизда тадбиркорларнинг ортиши ўз навбатида меҳнат муносабатларининг ҳам тобора ўсишига омил бўлмоқда. Шу боис, эндиликда уч ҳодим ўртасида ҳам касаба уюшмаси тузиш мумкинлиги белгилаб қўйилди. Илгари бунинг учун камда ўн ишчи бўлиши талаб этилар эди.

Бобур йўлчи

ДАДИЛ ОДИМЛАР

учун 12 гектар, чорва молларига озуқабоп экинлар етиштириш учун 750 гектар ер майдони ажратилди. Бу ерда йилга 4 минг 280 тонна сут ва 210 тонна гўшт етиштириш ҳамда 140 иш ўрни яратилади.

— Ҳозирги пайтда Украинадан “Симментал” зотли сиғирларни олиб келиш бўйича иш олиб бораёпмиз, — дейди Косон туманидаги Истиқлол хусусий корхонаси раҳбари Камол Курбонов. — Лойиҳада кўрсатилган чорва молларининг асосий қисмини жорий йилнинг ўзидаяқ келтириш кўзда тутилган. Иншоот замон талаблари асосида жиҳозланади. Чорва моллари Германия технологияси асосида парвариш қилинади. Соғиб олинган сут тўғри қайта ишлаш цехига йўналтирилади. Иқлимимизга мос, чидамли, маҳсулдор қорамолларни кўпайтиришни ва аҳолига етказишни мўлжаллаяпмиз. Президентимиз вилоятимизга ташири чорида лойиҳамиз билан таништи, юқоридаги масалаларга алоҳида эътибор қаратиб, тасвирлар берди.

Вилоятда гўшт ва сут етиштириш маҳсулдорлигини ошириш, бунда чорвачилик соҳасига замонавий технологияларни жорий этиш, насликликни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш борасида кенг қўламли ишлар изчил амалга оширилмоқда.

Ғузор туманидаги “Жамила-Жасмина” фермер хўжалиги кўп тармоқли бўлиб, асосан чорвачиликка ихтисослашган. Айни пайтда 20 бош қорамол, 200 бошдан зиёд қўй-эчки парвариш қилинапти. Хўжаликда наслик қорамоллар кўпайтириш ва сут ҳамда гўштни қайта ишлашни йўлга қўйиш фермер Зубайда Жураеванинг бош мақсади.

— Нафақат чорвачилик соҳаси бўлган, балки асаларчиликка эътибор қаратаёпмиз — дейди у. — Бугунги кунда 70 та асалари оиласини парвариш қилаёпмиз. Ўтган йили бир тонна уч юз килограмм асал йиғиб олгандик. Паррандачиликда ҳам салмоқли натижа-

ларга эришяёпмиз. Минг бош товугимиз бор, улардан ҳар кун 800 тагача тухум оламиз.

Нишон туманида Вьетнам технологияси асосида балиқ етиштиришга ихтисослаштирилган агрофирма ташкил этилмоқда. Агрофирмада балиқ увилидиқлари етиштирилиб, сув омборига ўтказилади. Бу ерда балиқ чавақлари етиштирувчи инкубацион цех, 600 тонналик музлаткич, балиқ маҳсулотларини қайта ишловчи корхона, 800 тонна маҳсул омухта ем ишлаб чиқарувчи цех ташкил этилиши режалаштирилган. Йилга 500 тонна балиқни қайта ишловчи агрофирмада 90 иш ўрни ташкил этилади.

Қамаши туманида 5000 курка боқишга мўлжалланган мажмуа шу йилнинг сўнгги ойида ишга туширилиши кўзда тутилган. Мажмуада йилга 20 минг курка жўжаси етиштирилиб, шу билан бирга “Қамаши момиқ қўёнлари” агрофирмаси лойиҳаси бўйича 30 минг қўён етиштириш, йилга 120 тонна гўшт ва 40 минг донатери тайёрлаш ишлари амалга оширилади. Айни кунларда агрофирмада иш қизғин кетапти.

— Қўён гўшти парҳезбоп, инсон саломатлигига фойдали, — дейди агрофирма раҳбари Бахтиёр Фафуров. — Қўёнчиликни ривожлантириш мақсадида озуқабоп экинлар экиш учун 275 гектар ер ажратилди. 1,5 гектар майдонда замонавий технология усуллари билан жиҳозланиши кўзда тутилган иншоотлар қурилиши апрель ойи ўрталарида бошланади. Фирмамизга инвестиция кiritиш мажбуриятлари асосида нол қийматда 2 та бино ажратилди. Бинони таъмирлаш ишлари бошлаб юборилган. Аҳолининг бўш қатлами билан шартнома асосида “Микрокредитбанк” томонидан ажратилган маблағлар билан таъминлаш йўлга қўйилган. Корхона шу йилнинг тўртинчи чорагида тулки ишга туширилиши мўлжалланган. Фирмамизга қўёнлар келтирилмоқда.

Рақамларга беҳуда мурожаат қилмаяпмиз. Вилоятнинг иқтисодий салоҳиятини ривожлантириш билан аҳолини иш билан таъминлаш, меҳнат даромадини ошириш, турмуш тарзини яхшилаш бутунги куннинг талабидир.

Улкан бунёдкорлик майдонига айланган вилоятда оламшумул ишлар олиб боришмоқда. Биргина Қарши туманидаги Файзобод қишлоғида қад ростлаётган тўқимачилик маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган корхона қурилиши ҳайратингизга ҳайрат улашади. Замонавий бинокорлик техникалари, хорижда ишлаб чиқарилган турли кўтарма кранлар, турли қурилиш жиҳозларию тайёр бетон маҳсулотларни ортиб ичкари китриб чиқаётган юк машиналари гулдоросидан замин титрайди. Бир зум бўлсин, машиналарнинг тўхтаб қолишига қўзғингиз тушмайди. Эрта тонгдан уфқ шафаги қизариб қорайиб тун қуйилгунча иш қайнабди.

— Ўзаро ҳамкорлик ҳар икки томон учун ҳам манфат келтиради, — дейди “ЛТ Текстил Интернейшнл” кўшма корхонаси директори Чен Жи. — Биз беҳуда Ўзбекистонни танламидик. Чунки бу ерда енгил саноат тармоқларини ривожлантириш учун барча имкониятлар мавжуд. Ўзбек пахтасига жаҳон бозорида талаб катта. Пахта сифати ва толасининг пишиқлиги бўйича дунёда етакчилик қилади. Тўқимачилик маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган “ЛТ Текстил Интернейшнл” кўшма корхонасида вилоятда етиштирилган пахта толасини қайта ишлаб, бозорга тайёр маҳсулот чиқариш мўлжалланган. Пахтадан тайёрланган маҳсулотлар икки баробар кўп даромад келтиради. Биринчи босқичда пахта толасидан ип-газлама ишлаб чиқарилади. Бу жараён жорий йилнинг иккинчи чорагида бошланади. Иккинчи босқич келгуси йилнинг тўртинчи чорагида фойдаланишга топширилиши режалаштирилган.

Мазкур лойиҳани тайёрлаш жараёнида Ўзбекистоннинг барча вилоятлари иқлим шароитини ўргандик. Қашқадарё вилоятини танлашимизга боис, бу ҳудудда етиштирилган пахта толасининг пишиқлиги, соҳага ихтисослашган касб-хунар коллежи мавжудлиги ҳисобга олинди. Ушбу йилда 60 нафар коллеж битирувчисини Хитойга малака оширишга юборишни режалаштирганмиз. Уларнинг соҳани чуқур ўрганишида ва самарали фаолият бошлашида аҳамиятлидир.

Ҳақиқатдан ҳам, бу корхона ишга тушса, йилга 22 минг тонна рақобатбардosh аралаш калава ип ва 50 миллион квадрат метр ип-газлама ишлаб чиқариш режалаштирилган корхона маҳсулотларининг 80 фоизи экспортга йўналтирилади.

Президентимизнинг сай-ҳаракати билан истиқболли лойиҳаларда кўзда тутилган корхоналар, агрофирмалар тез фурсатларда қад ростласа, бўш иш ўринлари очилиб аҳоли иш билан таъминланади, иккинчидан, етиштирилаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари қайта ишланиб, харидорлиги билан катта даромад келтиришига шакл-шубҳа йўқ. Қолаверса, қўли қалок бободоҳонларимиз, уста бобонларимиз, қўли чевар тўқувчиларимиз, савоатли меҳнаткашларимизнинг қалб қўри билан яратилган турли маҳсулотлар жаҳон бозорини ишғол этмоқда. Қашқадарёликлар Юртбошимизнинг сайловли дастурида кўзда тутилган лойиҳалар амалга ошаётганидан фахр туйғуси билан бунёдкорлик сари дадил одим ташлашяпти.

Ўроз ХАЙДАР,
Ўзбекистон ёзувчилар
уюшмаси
Қашқадарё вилоят
бўлими раҳбари

► МАВЗУГА ҚАЙТИБ

1991 йил 1 — 20 август кунлари “Амир Темури ўтган йўллар бўйлаб” ёшлар сафари уюштирилди. Экспедиция ўн беш чоғли аъзоси Амир Темури номи билан боғлиқ жойларни зиёрат қилиб қайтди. Сафар таассуротлари ёшлар газетасида муттасил эълон қилиб борилди.

Таникли адиб Ҳаким Сатторий ўша сафарга туртки бўлган дастлабки мақолани ёзган, экспедицияни ташкил этишда Фаол қатнашган ва иштирок этганди. Ўтган йиллар давомида у мазкур мавзуда “Хотирлар карвони”, “Амир Темури севган юрт”, “Олтин силсила”, “Ҳазрат Соҳибқирон”, “Соҳибқирон абадияти”, “Солнома” китобларини нашр этди, ҳужжатли ва бадиий фильм сценарийларини ёзди. Қуйидаги мусохабада мавзунинг янги қирралари ҳақида сўз боради.

АСРЛАР ҚАЪРИДАН ТАРАЛАЁТГАН НУР

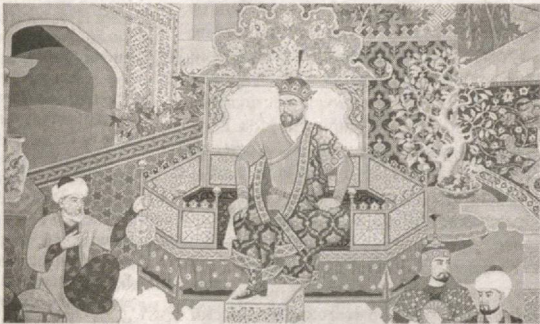
— Ҳаким ака, бундан бир неча асрлар илгари Соҳибқирон Амир Темури ҳақида турли тилларда бадиий асарлар ёзилган. Бугун нафақат халқимиз, балки европалар шайхунослар ҳам Амир Темури номи билан боғлиқ адабий ва тарихий меросимизга қайта-қайта мурожаат этмоқда. Сизнингча, бунинг боиси нимада?

— Ҳақиқатдан, буюк ватандошимиз Соҳибқирон Амир Темури фаолияти ҳар қандай чегараларни маҳв этиб, умуминсоний, сайёравий қўлаб келган. Бу меросни дунёнинг тараққиёт қирғири борган барча нуқталарида ўрганишда, амалий фаолиятларида фойдаланишда. Энди бундай мавқеа касб этган фикрнинг саломини чамалаб қўрайлик. Зуматни парчалаш учун зарур бўлган ёруғлиқнинг кучи унинг ички энергияси билан белгиланади. Гўгүрт бир лов этиб ўчади, қуёш эса абадий нур сочиб туради. Уларнинг фарқи ички қувватиди. Фикрнинг оламшумуллиги эса унинг ҳаётийлигиди. Агар одамлар қулайлик тирмақчилигида ўша ҳазинага қайта-қайта мурожаат этиш эҳтиёжини сезар эканлар, демак, унинг боқийлиги таъминланган, ички қуввати сўнмас. Бу фикрнинг исботини дунёнинг бутунги сиёсий аҳолини кўз олдимиға келтириб тасдиқлашимиз мумкин: Амир Темури фаолият кўрсатган йилларда ер юзиди мулқат тинчлик таъминланган, ички низолар бартараф этилган. Бундай осуда ҳаёт тарзи эса юксак тараққиётга йўл очган. Агар қирқ йилдан ортиқ давр мобайнида тинчликдан Афғонистон, Эндонезия, Сурия, Ироқ ва Мисрда рўй берган буҳронларни назардан ўтказмас, инқирознинг олдини олиш ёки унга ечим топиш қанчалик қийинлигини тасаввур қилса бўлади. Амир Темури ҳазратлари бундай муаммоларнинг ўша замонда мос ечимларини топа олганли ва гуллаб турган шаҳарларнинг емирилишига, миллионлаб одамларнинг хонавайрон бўлишига йўл қўймаганли. Мабодо, бу юмушлар ҳали ҳалқаро ташкилотлар мавжуд бўлмаган, имтиёз фақат жисмоний куч билан таъминланган ўрта асрларда адо этилганини ҳисобга олсак, Соҳибқироннинг инсоният олдидаги хизмати аққолроқ намоён бўлади.

Соҳибқирон ҳақида дунёнинг қарийб саксон фойз аҳолиси сўзлашадиган қирқдан ортиқ тилларда асарлар ёзилган. Шу билан гўёки ҳамма юмуш уйдаланганга ўхшайди. Афсуски, ундай эмас. Ҳали бобокалонимиз ҳаёти, фаолияти, таълимоти ҳақида асосий тапаллар айтилгани йўқ, менинг назаримда. Бу ҳақидаги мулоҳазалар анча узоқ, шу ўринда бир далилни эслатиш ўринли. Тўғриси, ҳали ҳазратнинг таржаман қолдига доир маълумотлар тўла ўрганилмаган ёки жаҳон тарихи кўзгисиди қисий таҳлил қилинмаган. Айниқса, Темурибекни ўлгайитган, уни қайта ҳаёт саҳнасига олиб чиққан муҳитнинг шарҳи қаноатланарли даражада эмас. Мана, битта унсур. 1360 йилда ота вафот этган, онланинг аҳоли қандай кечган? Ҳолбуки, бу даврда Темурибек икки ўғлининг отаси, тевакар-атрофда анча баланд нуфузга эга бўлган бекнинг меросхўри эди. Амир Темурининг тахтга чиққунгача ўтган ўн йилдан кўпроқ ҳаёти нақадар таҳликали, зиддиятларга тўла бўлганлиги аниқ. Шундай шароитда онланинг хавфсизлиги қандай таъминланди, улар қаерда жон сақладилар? Негаки, атрофда ёв изғиб юрар, унинг назаридан бирон пучмоқ холи эмас эди. Шуларни ўйлаганда, бир тахмин, аниқроғи, фараз ёлга келади.

Маълумки, Яқкабоғ тумани ҳудудиди, хилват тоғлар қўршовида Амир Темури номи билан юртилувчи гор бор. У жойлашган дара “Қалъан ше-рон” (халқ тилида “Қалайиширон”), яъни “Шерлар қалъаси” деб аталган. Шу дара яқинида “Ғулмаша”, “Қичик қалъа”, “Бовурчи” деган қўлаб жойлар бўлган. Қўл етмас манзилларда ўзида бир сирилик ташйидиган сўзларнинг учраши кўнгилда иштибоҳ туғдиради. Яна горга энг яқин Тошқўрғон қишлоғининг рўпарасида “Қўрғон” деган манзил бўлиб, унинг тепасида футбол майдоничалик кенг текислик мавжуд эди. Шу жойда иморатлар тағзаминининг ўрни (балки қўрғон қолдиқлари) аниқ билиниб туради. Тепалиқнинг пастки қўл қафтининг чуқурлигига ўхшаб турар, унда табиий сувлар тўлланиб, қўл ҳосил қилганлиги. Диққатни тортадиган томони — қўрғон бошидан қўл томон минг қадамлар нишабон қовун тилигидек қўчиб ётарди (бу из ҳамон сақланиб қолган). Тахмин қилиш мумкинки, қўрғондан қўлга сув олиш учун ер ости йўли қавланган, у йиллар ўтган сари қўчиб, ўрни новдек бўлиб қолган. Албатта, бундай мукамал ишлов ёвдан сақланиш учун бунёд этилган ва уни қуриш катта кўп талаб қилган. Бошқа белгилар — кун ботиш томонида Масқара (аслида “Машқара” — кузатувчилар маскани, улар олов во-ситаида ёвдан дарак берганлар) қўчқиси, кун ботишга қараб оқадиган дарё ўзанида пишиқ гиштдан ишланган яна бир кузатув маскани қолдиқлари (ундан Масқара қўриғи бўлган) мавжудлиги бу жойда узоқ йиллар барқарор яшалганини тасдиқлайди. Мантқиқ кўрсатадики, ўн йиллар давомида ўт кечиб, ёвнинг долинни бериб юрган Амир Темурининг аҳли оиласи шу хилда муҳофаза қилинган, назардан йироқ, оёйишталлиги таъминланган ҳудудларда яшайдиган. Албатта, бу фарз қўлаб талқинотлар билан исботлангани лозим. Умуман, юртимизнинг исталган ҳудудиди бундай табаррук, ўз бағрида теран тарих асрорларини сақлаб келаётган манзиллар қўлаб топилади. Ҳозирча, уларни талқин қилиш фақат орзу бўлиб турибди.

— Ҳазрат Навоийнинг “Мажолуси-на-фоус” асарида Соҳибқирон бобомизга “...асарчи назм, айтмоққа иштифот қилмайдулар, аммо назм ва

насрни андоқ хўб маҳал ва мавқеда ўқубдиларким, аниқдек бир байт ўқуғони минг яхши байт айтқонча бор”, деб таъриф берадилар. Шу ўринда, буюк шоирнинг Темурийларга бўлган юксак муносабати ҳақида тўхналиб ўтсангиз...

— Мажлисининг давомида Алишер Навоий ҳазратлари “Ҳоқони Саид Шохрух Мирзоки...” деб бобокалонимизнинг тўртинчи ўғиллари Шохрух Мирзонинг шеърини истисъодига баҳо берадилар. “...авлоди ва аждод орасида Соҳибқирон отасининг қойим мақоми бўлди. Ҳам назмга машғуллик қилмас эрди, аммо хўб байт ва яхши сўзлар кўп ул ҳазратдин ҳам воқеа бўлур эди”. Ана шундай энг латиф сўзлар билан маҳв этган, бир воқеани келтирадилар ва мулоҳазаларини тагдор бир гап билан яқунлайдилар: “Аниқдек отадин мундоқ ўғул ҳеч ажаб эмас”. Шу қисқа ифодада буюк шоирнинг Темурийларга қанчалик меҳри, эътирофи акс этиб турганини тушуниш қийин эмас.

Албатта, Темурийлар хонадониди тарбияланган қўлаб шаҳзода ва маликаларнинг ноёб иқтидор эгалари бўлиб етишгани хусусида жаҳон афкор оммаси кўп ва хўп фикр юритган. Уларни тақдорладан тийилган ҳолда бир фикрни қайд этиш жоиз: Темурийларни ўлгайитган онланинг таълим-тарбия (педагогика)нинг сирларини инкишоф этиб, қанийди, ҳар бир ўзбек хонадони ўз фарзандларига татбиқ этса, шунда яна қўлаб Улуғбеклар, Алишерлар, Бобурлар дунёга келган бўларди.

Амир Темури ва Алишер Навоий жуфтлигининг ўзаро вобасталиги ҳам ҳали ўрганилмаган мавзулардан бири. Албатта, тарихимизнинг бу икки сиймоси гарчи бир-бирларини қўрмаган бўлсалар-да, уларнинг бутун маҳаббатини айрича тасаввур қилиш мумкин эмас: Амир Темури миллилатимиз шон-шарафини қўқларга кўтарган алп бўлса, Алишер Навоий Амир Темури чаманининг бир муаттар гули, “сўз мулкини” Соҳибқироннинг дир. Қолаверса, буюк давлат ар-боби сифатида Соҳибқирон ўзқатган ислохотларнинг қанчалик дурқун мева берганлигига Алишер Навоий ижоди, жаҳон маданиятидаги мавқеи жонли далил.

— Тарихий мавзуда баҳувват асар ёзиш учун адибга истисъоддан ташқари, чуқур билим ва юксак дид бўлиши керак. Амир Темури ва Темурийлар тарихи билан боғлиқ роман, қисса ва назмий асарлар жуда кўп. Бироқ уларнинг барчасида ҳам тарихий ҳақиқат кўз кўрсатган дейиш қийин...

— Муштақилик йилларида фарҳали ажодимиз шахсиятига қарашларнинг ўзгариши билан бир ҳолга гувоҳ бўлиш мумкин: ҳозиргача дунё фикр оламини ўзига мафтун этиб келаётган Амир Темури шахсияти юртдошларимизни ҳам бефарқ қолдирмаяпти, бу зотнинг оҳанрабодек жозибаси уларнинг қалбиди фарҳифтихор ҳисларини жўштириб, бу ҳақда ёзишга ундапти. Бу жуда яхши. Бироқ масаланинг бир нозик жиҳати бор. Биз билиб-билмай қилган сай-ҳаракатларимиз билан буюк боболаримиз шахсиятига заҳа етказиб қўймайлигимиз даркор. Негаки, уларнинг ҳозиргача ёлғонлар, тухматлар, бўҳтонлар остида қўлиб келганлари етди. Нобирин мактов ҳам, агар у ҳақиқатга хизмат қилмаса, ёлғон ҳисобланади.

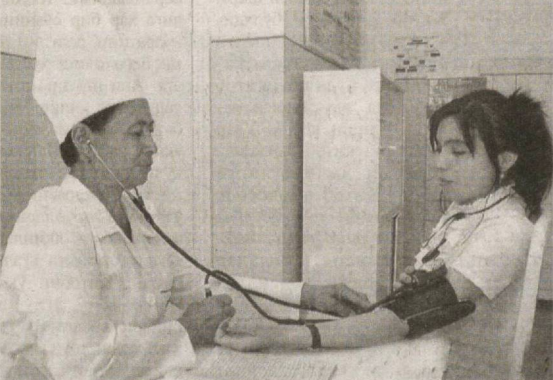
Айни пайтда истисъодда бўлган, кейинги йилларда нашр этилган китобларни ўқимай, манзума ёки достон ёзиш ҳоллари учрапти. Амир Темури ҳақида маълумотлар шунчалик кўпи, бир йирик олим қайд этганидек, талқинотчилар уларнинг хилма-хиллигидан иккиланиб қолдилар. Ҳар бир чекилган ҳарф эса фақат тарихий адолатга хизмат қилиши лозим. Энди олдин йўл қўйилган ҳатоларни такрорлашга ҳеч кимнинг ҳақи йўқ. Иланишлар натижасида қўлаб янги маълумотлар аниқланмоқда. Ҳато фикрларга тузатишлар киритилмоқда. Демак, олдин нашр этилган китоблардаги маълумотларни қайта на-шрларда тўғрилашга жиҳдий эътибор бериш талаб этилади. Француз талқинотчиси Люсьен Керен юртимизда бу мавзу қаттагон қилинган йилларда китоб ёзиб, улкан маънавий жасорат кўрсатган эди. Афсуски, айрим ёзувчиларимиз ушбу мавзуга қалам урушда айрим чалқашликларга йўл қўймоқда. Бундай ҳоллар эса китобхонни чалғитиши бор гап. Очиги, баъзан бошқа халқларнинг ёзувчилари ижодида Амир Темури шахсиятини ўз миллий манфаатларига хизмат қилдириш тенденцияси кўзга ташланади. Ҳолбуки, бу зот ҳақида сўз юритганда, бошқа миллиятлар тари-хи, маданиятига чуқур ҳурмат сақлаган, уларни кам-ситмаган ҳолда ёндашиш лозим, негаки, бобокало-нимизнинг буюк, беназир шахсиятида одамларнинг миллати, диний эътиқолига қараб фарқлаш ҳоллари умуман учрамаган. Ёки ул зоти шарифини бошқа бир мўътабар шахсга тенгаштириш ҳам инсофдан эмас. Амир Темури шахсияти такрорланмас ва у фақат ўзига ўхшайди. Умуман, бобокалонимиз бундай сунъий ил-тифотларга муроҳж эмас, унинг чўнг мероси ҳар қан-дай талаб ва синонга дош беради.

“Hurriyat” мухбири Адиба УМИРОВА ёзиб олди.

Тиббий маданиятни ошириш узоқ умр гарови

► ФИКР

Маданият кенг тушунчага эга бўлиб, инсоннинг ички маънавий дунёсини унинг ташқи қиёфасида хатти-ҳаракатлари, хулқ-атворида, кийинишида, муомала мулоқотида, юриш-туришида ифодаланишидир. Ҳар бир инсон узоқ умр кўришни орзу қилади, лекин узоқ умр кўриш учун аввало одам ўз соғлиғига эътибор бериши, соғлом турмуш маданиятига риоя қилиши лозим бўлади. Оилада соғлом муҳитни таъминлаш, оила тинчлиги, хотиржамлигини сақлаш, ота-она ва оила аъзоларининг аҳиллиги тиббий маданиятнинг бирламчи шартидир.

Соғлом турмушни таъминлашда оқило-на ташкил қилинган кун тартиби аҳамия-ятга эга. Ҳаммада кун тартиби бир хил бўлмайди, лекин маълум бир ишлар ҳар кун бир вақтда бажарилса рефлекс пайдо бўлади. Соғлом яшаш учун бу яхши натижа беради. Агар реф-лексимиз саломдан бош-лабса, меҳнатимиз Салом сулҳ белгиси, дўстлик, меҳр-оқибат, муҳаббат, вафодорлик, ҳамдардлик белгиси бўлиши билан мўътабардир.

Баъзан биз бунинг теска-рисини қиламиз, эрталаб кеч туриб, саломни ҳам унутиб, чала овқатланиб, ишга йўл оламиз. Улгирла олганларимиз йўл-йўлакай асабий ҳолатда бировлар билан мулоқотда бўлганда овоз оҳангига эътибор туфайли баъзан жеркиб юборамиз. Муома-

лани яхши қилишнинг асоси тўғри фикрлаш ва бошқаларнинг фикрини тўғри қабул қилишдир. Мулоқотда бўлганимизда аниқ, майин, равон овозда фикрларни ифодалаш лозим. Баланд овозда жер-ки, ситлабди, бировларни пастга уриб, назарга илмай гапирши инсоннинг руҳия-тига салбий таъсир қилади. Гапирувчининг ҳам, эшитув-чининг ҳам асабини бузади.

Ҳар бир шахс ёши ва умумий ҳолатига қараб эрталабги бадантарбия билан шугулланса, ўзини енгил ва тетик ҳис қилади. Тана ҳаракатининг энг яхшиси сузишидир. Шахсий ва умумий санитария-гигиена қоидаларига риоя қилиш, баданини парвариш қилиш, терини тоза тутиш, соч ва тишларни парвариш қилиш соғлом турмушнинг асосий омилларидан бири ҳисобланади Бундан ташқа-ри, ички ва ташқи кийим-

ларни тоза ҳолатда кийиш, жамоат жойларининг озодаллигига эътибор қилиш тиббий маданиятнинг муҳим омилдир.

Тўғри рационал овқатла-ниш, кунига аниқ бир вақтда 3-4 маҳал овқат истеъмол қилишдан иборат бўлиб, бу ҳам соғлом турмуш тарзининг ажрал-мас бўлағидир. Фаол дам олишнинг ҳам соғлиқ учун аҳамияти катта. Айниқса, ақлий меҳнат билан машғул кишилар кўпроқ тоза ҳавода сайр қилиши керак.

Одам бир кунда 7,5-8 соат ухлаши керак. Йўқ кучни тиклашда барча дори-дармонлардан афзал. Узоқ умр кўрай десангиз, иложи борича тез чекишни ташланг. Ўз муаммоларингиздан қочиб, альяголизм, гиёҳвандлик дунёсига кириб қолманг. Ўз вақтида тиббий қуриқдан ўтмиш зозага кела-ётган касалликларни бар-вақт аниқлаш ҳамда унинг

олдини олиш имкониятини беради.

Яқинларингизни яхши кўринг. Улар билан тез-тез суҳбатда бўлинг. Улар ҳаётингиз, бойлигингиз. Ҳар бир ишни ва муаммони ўйлаб, оғир-вазмин ва хушфеллик билан ҳал қилинг. Ҳар қандай бадфеллик, жиззакилик юрак ва асаб тизимини ишдан чиқариб. Ҳолбуки, 90 фойз касалликлар асаб тизимининг бузилишидан келиб чиқади. Ҳар қандай шароитда яхши кайфиятни тарқ этманг. Сабаби кўтарин-ки кайфият ва соғлом руҳият инсонни узоқ яшашга ундов-чи муҳим омил ҳисобланади. Ёруғ дунёда тинч ва соғ-саломат яшаётганингизга шукр қилинг. Ҳар қандай шароитда ҳам орзу-ниятларга соғлом инсонгина эриша олади.

Назира ШАЙХОВА,
тиббиёт фанлари
номзоди

ТАҚДИМОТ

Мамлакатимизда оммавий ахборот воситалари фаолиятини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, унинг жамиятдаги ўрнини янада мустақамлаш ва нуфузини ошириш мақсадида 2017 йил 7 апрелда Халқаро Пресс-клуб иш бошлади.

Халқаро Пресс-клуб иш бошлади

Тадбирда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати раисининг биринчи ўринбосари Солиқ Сафоев Халқаро Пресс-клуб раиси этиб Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети журналистика факультети кафедра мудири Шерзод Қудратхўжаев сайланганлигини эълон қилди. Тадбирда парламент аъзолари, олимлар, давлат ва нодавлат идоралари раҳбарлари ва ОАВ вакиллари иштирок этдилар.

Халқаро пресс-клуб бутунги кунда ахборот маконини ривожлантириш, мамлакат иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий ҳаётида бўлаётган ўзгаришлар ҳақидаги объектив ахборотни кенг халқаро жамоатчиликка етказишни ўз олдига мақсад қилди.

Хусусан, Халқаро Пресс-клуб давлат бошқарув органлари, экспертлик ҳамжамияти вакиллари, чет эллик ва юртимиз мутахассислари билан ОАВ вакиллари иштирокида мавжуд муаммоларни муҳокама қилиш, илгор таҳрирларни ўзини татбиқ этишга қаратилган муқобил мулоқот майдонини шакллантиради.

Шунингдек, Халқаро Пресс-клуб давлат, фуқаролик жамияти ва оммавий ахборот воситалари ўртасида очиқ мулоқот асосида мамлакатнинг ижобий имижини ва бренднинг мустақамлашга қўмаклашади. Ўзбекистонда кулай инвестицион иқтисоди шакллантириш ва барқарор саклаб қолиш, хорижий инвестицияларни кенг жалб қилишга қаратилган ислоҳотлар мазмун-моҳиятини очиб бериш унинг устувор вазифалари сифатида белгиланди.

Шубҳасиз, мазкур тузилма мамлакатимизда олиб борилаётган ислоҳотлар аҳамиятини жаҳон ва юртимиз аҳлига янада кенгроқ тушунтириш, журналистика соҳасини ривожлантириш, журналист кадрлар малакасини оширишга яқиндан қўмаклашади.

Сабохат СУЛТОНОВА

Электрон нашрлар: ҚАЙ БИРИНИ ТАНЛАЙСИЗ?

ТАҲЛИЛ

Қисқа вақт ичида дунё жамоатчилигини ўзига ром этган интернет журналистика Ўзбекистон ҳудудида ҳам ўз ўрнига эга бўлди. Анъанавий журналистика тўплаган тажрибани ўзида жамлаган, глобал тармоқнинг кенг имкониятларидан фойдаланувчи ва шу сабаб ўзига хос жиҳатлари билан ажралиб турувчи электрон нашрлар йилдан-йилга кўпаймоқда.

“Kun.uz” — Ўзбекистондаги илк ва энг фаол онлайн нашрлардан бири. Нашр ўз олдига Ўзбекистон ва жаҳонда содир бўлаётган муҳим воқеа-ҳодисалар ҳақида тезкор, аниқ ва ҳолис ахборот беришни мақсад қилган. Ўзбек сайтлари рейтингининг иккинчи погонасини кунига 279 мингдан ортиқ ўқувчилар сони билан эгаллаб турибди. Ўзбек тилидан ташқари, рус ҳамда инглиз тилларида ҳам фаолият юритаётган мазкур сайт турли ижтимоий тармоқларда ҳам ўз саҳифасига эга.

“Kun.uz”нинг “Ўзбекистон”, “Жаҳон”, “Иқтисодиёт”, “Жамият”, “Маданият”, “Технология”, “LIFESTYLE” каби руқчалари бўлиб, улар ҳақиқатда тезкор равишда янгиланиб турди. Бундан ташқари, “Куннинг асосий аниқликлари”, “Тавсия этилган”, “Оммабон” сингари қизиқарли аниқликлар туркуми, фото ҳамда видеоаниқликлари ҳам ўқувчи эътиборига ҳавола этилади. “Кун фотоси” номли алоҳида рўқча борки, унда изохсиз аниқликлардан хабардор бўлиш мумкин. Фотохотирларнинг ҳам ўқувчига мавзу юзасидан етарли ахборот бера олади.

Аксар дунё аниқликларида ахборот манбалари номи аниқ келтириб ўтилади. Масалан, “The Wall Street Journal нашри хабарига таяниб, ...деб хабар бермоқда Associated Press, ...деб ёзади Шимолий Кореянинг “Нодон симули” марказий газетаси, ...” каби. Сайтнинг “Жаҳон” руқчаси остида ноябрь ойида эълон қилинган “Хайри тонг, Халаб! Биз ҳали тирикми?” сурналик қизининг тармоқдаги блогини” сарлавҳали аниқлик кўплаб ўқувчиларнинг диққатини тортган эди. Сабаби Суриянинг Халаб шаҳрида яшовчи етти ёшли қизча Бана ўз блогига ярим вайрон бўлган ва уруш гирдобиди қолган шаҳри ҳақида ёзган фикрлари ҳамда ёш муаллифнинг ўзи суратга олган фронт чизигида рўй берётган дахшатли қалблар тасвири барчаннинг руҳини тинч бўшга келтирган эди. Мақоладаги ўқиган, фотосуратларни кўрган ўқувчи қалбиди ачиниб ва тинч мамлакатда яшаётганини

учун шукроналик ҳисси уйғониши табиий.

Сайтнинг “Ўзбекистон” руқчаси ҳам мамлакатимизда олиб борилаётган кенг ислоҳотлар, аҳолини қийнаётган муаммо ва камчиликлар таҳлилий-танқидий мақолалар тарзида ёритиб борилади. Жумладан, яқинда эълон қилинган “Қарошқа нега қиммат?” саволига жавоб излаб мақолада муаллиф Лутфулло Турсунов қарошқанинг нега қимматлашиб кетгани сабабини ахтариб, айтири жавобга эга бўлмагани хусусида сўз юритади. “Қарошқага нима бўлди?” номли иккинчи мақолада муаммонинг сабаблари келтирилди.

Бундан ташқари, “Тошкентдаги янги уйини муаммолари қачон ҳал этилади?”, “Бухоро вилояти Олот туманида жойлашган қўриқ ҳолати”, “Дев қим мажбурият ўқувчи қилиб қўйилган (Тақдирда учраган тележурналистдан очик хат)” номли мақолаларнинг неча марта ўқилганидан ҳам билса бўладики, мавзулар аниқ аҳолини қийнаётган муаммоларга йўналтирилган.

“Daryo.uz” сайтини ҳам мамлакатимиз ва дунёда рўй бераётган сўнгги аниқликлардан ўзбек ўқувчиларини сода ва тушунарли тилда воқиф этувчи фақат ўзбек вариантларида электрон нашрлар сирасига кириши мумкин. “Янгиликлар дарёсидан четда қолиб кетманг” шиори остида фаолият юритувчи мазкур сайтга ҳар кун 320 мингдан ортиқ киши ташириб буюради ҳамда у сайтлар рейтингига пешкара. “Daryo.uz” ҳозир ёшлар учун қизиқарли бўлган жаҳон ва юртимизга оид аниқликлар, мобил қўриқлар ва бошқа турдаги гажетлар, шоу-бизнес олами, авто ва спорт аниқликлари ўз ичига олган. Бундан ташқари, сайтда “Кун тарихи”, “Биласизми?” ва “Иқтисодиёт” номли блоклар ҳам мавжуд. Турли масалаларга йўналтирилган мақолалар “Узум уз” руқчасидан ҳам олган бўлса, бир-бирдан қизиқарли ва қўлиги фото ва видеолар жамланган руқча “Қўзқорин” деб номланган.

Бу сайтни “Kun.uz”дан фарқли ўлароқ, кўнгилчор аниқликлар сайти дея баҳолашимиз ҳақиқатда яқин назаримизда. Ушбу электрон нашрдаги аниқликлар ҳам ўз манзилга эга, лекин таржима қилинган айрим хабарларда таълиқларга гувоҳ бўлиш мумкин. Масалан, “Коммерсантъ” газетаси ахбороти таяниб берилган “Меркел Германияда муҳожирлар билан боғлиқ инқироз қийинчилигини ваъда қилди” сарлавҳали аниқликда “Мавзунот учун, Германиядаги қўриқлар ваъдаси, Томас де Вейсера кўра, 2015 йили мамлакатга камиди 890 минг муҳожир келди” ёки “Ўзлажа ташлашган тулки қор уюмида тикланб қолди” аниқлигида “Қиш пайтида тулкилар майда кемирчуларни олаш мақсадида қор уюмидаги шўнғилди” каби жўралардаги имловий ва услубий хатолар муаллифларни ҳали матн устида ишлаш кўникмаларини мукаммаллаштиришни талоқ қилади. Чўнки босма нашрдаги ҳар бир хабар ёки мақола босқимча-босқимча аввал ўша бўлим муҳаррири, кейин масъул котиб, навбатчи муҳаррирлар ва нўхот боз муҳаррир назоратидан ўтди ва ҳар бир сўз, жумла, аниқлик, фактларнинг аниқлиги ва тўғрилиги имкон қадар текширилади. Глобал тармоқ текширилмаслиги ва тартибга солинмаслиги сабаб аниқлик ва тўғрилиқ эмас, тезкорлик биринчи ўринга чиқди. Қолаверса, уларда муаллиф исмининг кўрсатилмаслиги ёхуд тахаллус билан берилиши нотўғри хабар тарқатган инсонини то-

хуллас, юқорида гувоҳи бўлганимиз электрон нашрлар бир-бирдан қайсидир жиҳат билан фарқ қилади. Баъзи мавзулар ва уларнинг ёритилиш жиҳатлари билан ўхшашлик томонлари ҳам бор. “Kun.uz” ва “gazeta.uz” сайтларида аксар расмий, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, маданият-маърифий, спорт каби йўналишдаги аниқликлар ёритилса, “daryo.uz”да эса юқоридаги йўналишлар билан бир қаторда шоу-бизнес аниқликлари ҳам кенг ўрин берилган.

Ахборот сайтларини кузатиб, уларнинг тили ҳам ўзига хослига, унда аниқлик, лўндалик, тушунарлик етакчилик қилишига амин бўлди.

Қолаверса, сайтлардаги мақолаларга ўқувчи ўз фикрини ёзиб қолдириш (изоҳлар) имкони берилгани аудиторияни ўзига жалб этувчи муҳим жиҳатлардан биридир.

Ўзгал МАЛИКОВА,
“Hurriyat” мухбири

ЯНГИ НАШРЛАР

Яқинда илк сони муштарийлар қўлига етиб борган “Ижод олами” журнали ижодкорлари адабиёт муҳаббатининг дидига мос асарларни танлаб, тақдим этиш борасида анча тер тўкканлари кўриниб турибди. Чўнки нашр саҳифаларидан ўзбек ва жаҳон адабиётининг яхши намуналари ўрин олган.

Кўнгилга яқин битиклар

Бир ўқишга асар газета ёки журналда чоп этилиб, дейлик. Уни мароқ билан ўқиймиз, аввалги унинг ўзи биз учун қизиқ кўринади. Бироқ бора-бора мазкур асар ёзилишига сабаб бўлган омилилар, муаллифнинг чеккан заҳматлари, асар битилган давр ҳам биз учун қизиқ тўғла бошлайди. Масалан, Абдулло Ориповнинг “Биринчи муҳаббатим”, “Онажон” ёхуд “Сен баҳорини соғинадими?” шеърларининг тарихи кимни қизиқтирмайди, дейсиз! Шукур Холмизов ва ҳикоялари-чи?.. Шубҳасиз, Гафур Ғуллом ҳам ўзининг бир қанча аjoyиб шеърлари, насрий асарлари билан адабиётимизда муносиб из қолдирган ижодкорлардан биридир. Журналдан ўрин олган “Вақт”нинг тўғилиши” (муаллиф Саид Аҳмад) мақолада аллома шоирнинг тўғилган шайри яратилиши ҳақида хикоя қилинади.

Буюк бобокалонимиз Алишер Навоийнинг адабий мероси мисоли уммон. Унинг қатъий жавобларини ўрганиш — битмас ҳазинага эга бўлгандек гап. Шу боис унинг асарларини ўқиш кўн тартибдаги долзарб масалалардан бири. Бобокалонимизнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида биланмиз деб ўйлаймиз, аммо бу денгиздан томчи ҳам эмас. Ҳалигача таҳлил қилинмаган, ўрганилмаган жиҳатлар кўп. “Ижод олами” саҳифаларидан жой олган Эркин Аъзамнинг “Навоийни ўқиган болалар” ҳикоясида Мир Алишер Навоийнинг газалларини тейбларча айтиб юрдишдан, шу мавзуда докторлик диссертациясини ёзган, атрофдагилар уни тушунмагани учун бир неча бор жинниҳонага тушиб, дунёдан кўз юмган инсон ҳақида хикоя қилинади.

Нормурод Норқобиловнинг “Янги эртақ” ҳикояси қаҳрамони Ойдини “Зумрад ва Қиммат” эртағига жавобан “Ойдин ва Хуршида” эртағини ёзди. Ҳикояни ўқисангиз қизалоқнинг ўй-фикрлари сизни тўққилантириб юборади. Ҳа, қизча идрок этгандек, ҳамма ўғай оналар ҳам ёмон эмас. Уларнинг фақат “ўғай” деган номи ёмон, ҳолос. У мурғак қалби билан бизга ҳаёт фалсафасини тушунтиришга ҳаракат қилган.

Сиз кимларни қомил инсон санайсиз? Бизнингча, Бахтиёр Ҳайдаровнинг “Инсоннома” китобидан келтирилган ҳикоя қаҳрамони Тулли маъна шу номга муносиб. У кишлоқ аҳлини бирдек ҳурмат қилади. Уни жерик беришса ҳам, ёрдамга ошиқди. Туллига молу дунё керак эмас. Кўнгли буюрганини қилади. Шу сабаб у кишлоқнинг фазлига айланиб улгурган, аммо бунга атрофдагилар у кетгандан кейингина аниқлайди. Уни киёру ҳаво қийнамади, қимматли ҳам бўлиб қолдим деб қайғуриш бегона. Ҳасад ўтди ёнмайди, фақат бошқаларга яхшилик соғинади. Мол-дунё деб ўлиб-тирилишди, нафсига кул эмас. Муҳими, унинг кўнгли хотиржам, ҳаётдан мамнун. Туллидек кўнгли одами бўлиш қамдан ҳам инсонга насиб этувчи саодат, аслида.

Журналдан жой олган Антоҳ Чеховнинг “Оқ қаншар” ва Эрнест Хемингуейнинг “Дахшатли қўтиш” ҳикоялари, Сувон Мелининг “Вақт фалсафаси” мақоласи, Собир Уларнинг “Давлатнинг қайтиши” ҳикояси, Назар Эшонқўлнинг “Санъат-1”, “Санъат-2” эртақлари, Фахриддин Ҳайитнинг “Энам — элнинг онаси” эссеи, Ҳасан Сатторийнинг “Самийи, илган сўз эҳтиёжи” публицистик асари, Исажон Султоннинг “Як-40” ҳикояси, шеърлар, “Қунарлар бир кўн” ҳангомалари — уларнинг бари журналга ўзгача рўх бериб турибди.

Материаллар кўнглига яқин. Демак, журнал ўз ўқувчиларини албатта топади, деб ўйлаймиз.

“DAVR info” — янги газета

Бугун ахборот макони кенг, рақобат кучли, танлов катта. Шуниси ҳам борки, бугун “қўнғилчор” деб ном олган кўплаб нашрлар ҳам маълум маънода ўз муштарийларини топишга ҳаракат қилмоқда. Бундай пайтда аввало, янги қийаётган нашрлар жиддий изланиб, ўз мухлисларини топишга тўғри келади.

Тадбир жоиз бўлса, авваллари Бухоро вилоятида нашр этилиб, эндиликда илк сони Тошкентда чиққан “DAVR info” газетаси таҳририяти жамоаси олдига ҳам айнаш шу масала қўнғилдан турибди. Таҳририят томонидан тақдим этилган, биринчи саҳифадаги “Сиз истеган нашр” сарлавҳали мақолада маълум бўладики, жамоа мақсадни катта олиб, бошқаларга ўхшамган ўзига хос услуб яратишга ҳаракат қилишмоқда. Газета ойнага икки марта, А3 форматда чоп этилади. Ўн икки саҳифадан иборат ижтимоий-маърифий нашр “Ватан саодати — улор бахт!” шиори остида фаолият юритмоқда.

Нашрнинг ҳар бир саҳифаси ўзига хос руқчалар билан номланган. Хусусан, иккинчи саҳифа “Давр нафаси”, учинчи “Шеърлар” ва ҳоказо. Газетанинг иккинчи саҳифасида Президентимизнинг халқимизнинг филоий фарзанди, “Атоқли давлат арбоби ва ёзуви Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисида” қабул қилган қарорига муносабат сифатида “Халқимизнинг оташқалб фарзандига юксак эҳтиром” мақола, учинчи саҳифада эса семимли шоиримиз Абдулло Ориповнинг баҳор мавзудаги тўғилган шеърлари, шоир хотирасига бағишланган “Устозин хотирлаб...” сарлавҳали дил сўзлари ўрин олган.

“Шукур” руқчасида берилган “Асарларни қаритган йилбоши”, “Дунё адабиёти” руқчасида берилган Антоҳ Чеховнинг (таниқли адиб Мурод Муҳаммад Дўст таржимасида) “Альбон қизи” ҳикояси ҳам мухлисларни эътиборсиз қолдирмайди. “Учрашув” руқчасида ҳушовоз хонанда Шуҳрат Дарё билан самийи сўхбат чоп этилган. Суд очерики руқча остида эълон қилинган “Қўриқ тағлиғи чоҳ” сарлавҳали материал ҳам алоҳида аҳамиятга эга. Бундан ташқари, газетадан спорт хабарлари, мунажжимлар башорати, қизиқарли хабарлар, фойдали масалалар ҳам ўрин олган.

Табиийки, пойтахтда илк сони нашр этилган газетамасаловга лойиқ жиҳатлар билан бир қаторда яхши ҳушўй нўқсонлар ҳам йўқ эмас. Ўнг муҳими, нашр илк сонидан сараланган адабий-бадиий асарлар ва мавзулар мухлисни ўзига тортади. Газета келгусида ҳам адабиётимизнинг янги ва сара намуналарини ҳамда муҳим мавзуларда мақолалар бериш билан ўз мундарижасини янада бойитиб боради, деб ишонамиз.

Шоҳсанам МУРОДИЛЛА ҚИЗИ

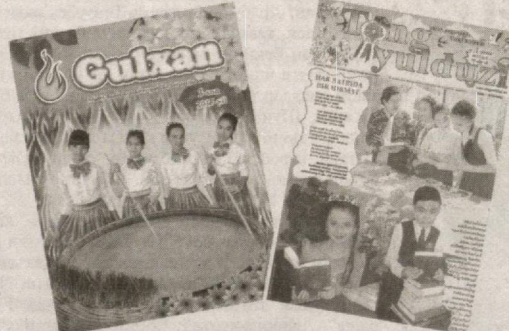
БОЛАЛАР АДАБИЁТИ

Жорий йилнинг 12 январида Юртбошимизнинг “Китоб махсусотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутлоаси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида”ги Фармойишининг эълон қилиниши маънавий-маърифий ҳаётимизда муҳим воқеа бўлди. Чўнки китоб бир машъалаки ҳаёт йўлимизни ёритиб туради. “Гулхан” журнали бош муҳаррири, бир қатор китоблар муаллифи Захро Ҳасанова билан суҳбатимиз ҳам китоб, болалар адабиёти ва ечимини кутаётган муаммоларга бағишланди.

— Захро опа, Юртбошимизнинг ушбу фармойиши албатта болалар адиби сифатида сизга ҳам янада масъулият юклагани шубҳасиз. Ҳозир кўнғилда кўплаб китоб дўқонларида исталган алифбода, исталган китобларни харид қилиш мумкин. Аммо китоблардаги қалли жумлалар, имловий хатолар болалар саводхонлигига нўтур етказмасмикин, деган ҳадиқ кўнғилдан ўтади. Аслида китоб махсусотларини чоп этишда наширлар, аввало, нима-ларга эътибор қаратмоғи лозим?

— Очиғи, китоб тарғиботи билан боғлиқ ҳар қандай хайрли юмушнинг барча бирдек қўллаб-қувватлаиди. Хабарингиз бор, юртимизда китоб марафони, китоб фестивали сингари танлов ва тадбирлар мунтазам ўтказиб келинмоқда. Лекин бундай тадбирлар шу пайтгача кенг қамровли эмас эди. Шунинг учун биз — болалар нашрларининг ҳодимлари Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг ишчи гуруҳига ўз фикр-мулоҳазаларимизни

Яхши китоблар болалар учун

тига тушиб қолади. Бундай китоблар болаларнинг кўриш қўбилиятига салбий таъсир кўрсатади. Баъзан майда ҳарфда чоп этилган китобларни ўқиган болалар ноқўлайлик сабаб ўқишдан беъзиди. Шунинг учун болалар учун китоб чоп этиётган нашриёт муҳаррир ва дизайнлари зарур метёрлардан сабоқ олишлари даркор. Тарбия оиладан бошланади. Ота-она фарзандларининг кўз ўнгига газета, журнал, китоб ўқиса, ўқиганларини биргаликда муҳокама қилса, аввало, болада китобга бўлган муносабат шаклланади. Болани 2-3 ёшдан расмий китобларга жалб қилиш зарур. Расмларни кўрсатиб уларга кичик-кичик эртақлар, ҳикоялар ўқиб бериш лозим. Бунинг учун ота-оналарнинг ўзи шунга руҳан тайёр бўлиши зарур. Минг афсус, кейинги пайтда айрим оналарнинг қўлидан телефон тушмай қолди. Биз фарзандларимизга “мана бу мевани еб юринг, унда дармондорилар бор”, ёки “мана бу таом соғлиқ учун жузда фойдали”, “мана бу

сабзавотнинг шарбатини албатта ичиш керак”, деб мажбур қиламиз. Бетоб бўлганда зарур дори-дармонларни ичирмиш. Нима учун китоб ўқиш ёки шеър ёллашни қўнғиллик вазифага айлантирмаймиз. Айниқса, бошланғич синфда сабоқ олаётган болалар ҳамма нарсасга қизиқувчан, тез қўнғилувчан бўлади. Бундан келиб чиқадими, болаларни китобга қизиқтириш учун оила ва мактаб, ота-она ва ўқитувчи ҳамкорлиги ўта муҳим.

— Мактабларда кутубхоналар фондини бойитиш билангина китобхонлик маданиятини ошириб бўладими? Яъни кутубхонада китоб кўп бўлса-ю, тарғиботчи бўлмаса...

— Китобларнинг сони-ни қўнғилтириш билан китобхонликка эришиб бўлмайди. Китобларни тарғиб қилаётган кутубхоначининг ўзи яхши китобхон бўлиши керак. Нафақат кутубхоначи, балки маънавий ишлари бўйича масъул ҳодим, ўқитувчилар болаларни китобга, газета ва журналларга меҳр қўйи-

шига ҳисса қўшмоғи шарт. Китоб сотувчиси бўладими, кутубхона ҳодими бўладими, аввало ўзи китобсевар бўлиши, китоб танлашда дид-савияси баланд бўлиши керак. Улар болаларга китоб танлашда ҳолис ёрдамчи бўлмоғи шарт. Китоб савдосида нарх-навои ҳам метёрда ушлаб туриш керак. Биргина мисол, болалар нашрларини олайлик. Мустақилликнинг илк даврларида, иқтисодий шароит оғир даврларда ҳам бу газета ва журналларнинг нархлари мўътадил ушлаб турилди. Борли-ю, ана шу қийин шароитда уларнинг нархи кўтарилганда, бу нашрлар ёпилиб кетарди. Айни дамдагидек “Гулхан”, “Гунча” журналлари, “Тонг юлдузи” ва “Класс” газеталари мактаб кутубхоналаридан, ўз мухлислари қалбидан муносиб жой олмасли.

Шу ўринда электрон ахборот воситалари келса, улар ёшларимизни тезкор ахборот хабарлари билан таъминлайди. Ў орқали кичикроқ ҳажмдаги асарлар — ҳикоя, шеърлар, ижодкорларнинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисидаги маълумотлар ва ўқув дарсликларига оид ахборотлар билан танишиш мумкин. Лекин, “Ўтган кунлар” ни қандай қилиб компьютерда охиригача ўқиш мумкин? Ўтқир Хошимов ёки Тоҳир Малик асарларини-чи? Компьютер ўқувчига китоб варақлашдаги қўғознинг шитирлашидек мўталаз завқини

бера оладими? Китоб ўқувчига ҳар бир сўзнинг куч-қудратини, рангини, таъмин бера олиш хусусиятига эга. Ана шу таъмин, рангларни ҳис қилиш учун, албатта, китобни қўлга олиб ўқиш зарур. Мен ҳамиша қўлимга олган яхши асарни ўқиш жараёнида унинг ўзига хос жиҳатларини фарзандларимга, яқинларимга, ҳамкасбларимга сўзлаб бераман. Китобни ўқиб таомламасдан, унинг ҳадидорини чиқай. Яхши шеър ҳам худди шундай. Қайта-қайта ўқиган сарингиз шираси чиқарилди. Бир неча йил аввал Ўзбекистон халқ шоири, халқимизнинг семимли ижодкори Анвар Обидхоннинг “Ҳаётнинг ҳар лаҳзаси гўзал” номли шеърига аjoyиб бир видео-ролик ишланди ва деярли ҳар кунги эфирга узатилиди. Биласизми, бу видеоролик халқимизга шўнчалик манзур бўлдики, улар ёпишса бу шеърнинг айрим мисраларини ёллаб олишди. Мактаб ўқувчиларини-ку, айтмаса бўлади. Қайси учрашув, тадбирга бормайлик, болалар саҳнага чиқиб уни ёлдан айтиб беришарди. Ана сизга тарғиботнинг куч-қудрати.

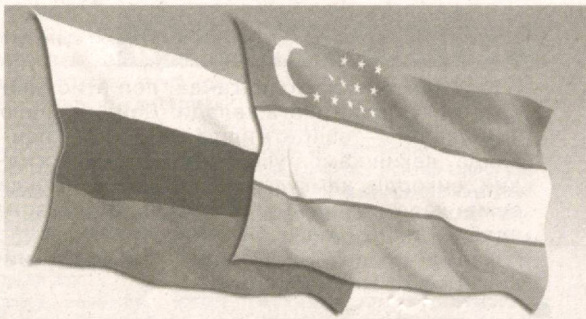
Юртбошимизнинг дастлабки қилган хайрли юмуши китобхонликка эътибор қаратиш бўлди. Демак, биз ҳар биримиз ушбу масаланинг ечимини топишда бир-биримизга қўмақлаш бўлишимиз даркор.

Фароғат ХУДОЙҚУЛОВА
ёзиб олди.

Стратегик шерикликнинг янги босқичи

ШАРХ

Давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев 4-5 апрель кунлари Россия Федерацияси Президенти Владимир Путиннинг таклифига биноан давлат ташифи билан ушбу мамлакатда бўлганидан хабарингиз бор. Икки давлат бошлиқлари ўртасидаги мазкур учрашув ўзининг кўпгина жиҳатлари билан нафақат юртимиз, балки жаҳон жамоатчилиги ва оммавий ахборот воситаларининг эътибор марказида бўлди.

Бу ўринда аввало, сўнгги вақтларда Ўзбекистоннинг Марказий Осиёда фаол интеграция учун муносиб шароит яратганига аҳамият қаратиш лозим. Мамлакатимиз Президентининг ақлидаги Туркменистон ва Қўғозғистон раҳбарлари билан учрашув, ушбу давлатлар билан яқин қўшничилик алоқаларини янги босқичга кўтариш юзасидан олиб борган саъй-ҳаракатлари яхши самара берганига гувоҳ бўлган эдик.

Россия Федерацияси билан Ўзбекистон давлат раҳбарлари ўртасидаги учрашувни диққат билан кузатган хорижий ҳамкасбларимиз бу ҳақда ҳолис фикр-мулоҳазалар билдиришди. Жумладан, Россиянинг "Gazeta.ru" сайтида икки давлат бошлиқларининг учрашувлари чоғида яқинқий лидерларга хос бир-бирини тушуниш, ҳамжиҳатлик, аҳиллик ва самимият каби хусусиятлар етакчилик қилганига алоҳида ургу берилди.

Бинобарин, икки мустақил давлат ўртасидаги ҳамкорлик мустаҳкам ҳуқуқий асосга эга бўлиб, 2004 йил 16 июнда имзоланган Стратегик шериклик тўғрисидаги шартнома, 2005 йил 14 ноябрда имзоланган Иттифоқчилик муносабатлари тўғрисидаги шартнома, 2012 йил 4 июнда имзоланган Стратегик шериклиги чуқурлаштириш тўғрисидаги декларация бу борада муҳим роль ўйнамоқда.

Хўш, бу нимага алоҳида аққол кўринмоқда?

Россия Президенти В.Путиннинг 2014 йили Ўзбекистонга қилган расмий ташифи кўпчиликнинг эъди бўлса керак. Бу пайтда мамлакатимиз жами ташқи савдо айланишининг бешдан бир қисми, МДҲ давлатлари билан савдонинг яримдан кўпи Россия ҳиссасига тўғри келатган эди. Ташриф чоғида ўзаро товар айирбошлаш ҳажми 7 миллиард доллардан ошгани, Ўзбекистонда россиялик ишбилармонлар билан ҳамкорликда 900 га яқин қўшма корхона фаолият юритиб, уларнинг 150 дан ортиги тўла ушбу

мамлакат сармоёси асосида тузилган икки давлат ўртасидаги кўп йиллик ишончли ҳамкорликнинг натижаси сифатида қайд этилган эди.

Орадан уч йил ўтиб, бу алоқалар ривожланиб, ўзаро ишонч мустаҳкамланди. Хўш, бунинг боиси нимада?

Шу кунларда дунёнинг айрим катта-кичи давлатларида юз бераётган ноҳуш воқеалар ёки жаҳонда ҳамон давом этаётган молиявий инқирозлар қайси давлатнинг қандайлиги, нималарга қодирлигини яққол кўрсатмоқда.

Яқинда даниялик иқтисодчи, "Saxo Bank" бош стратеги Жон Харднинг интервьюси эълон қилинди. Унинг айтишича, Европа Иттифоқида молиявий инқирознинг янги тўлқини купилмоқда. Агар бIRON жИлдий ўзгариш қилинмаса, ЕИни Буюк Британия каби тарк этадиган давлатлар яна пайдо бўлади. Масалан, биринчи номзод — бу Италия. Ушбу мамлакат иқтисодиёти "юрмайт", четдан қарзи катта. Бу ерда зуллик билан тизимли ислохотлар амалга оширилиши зарур. Гарчи ҳукумат астойдил ишлаётган бўлса-да, Испания ва Португалия ҳам бундай муаммолар гирдобидан қутула олмапти. Греция эса бўйнидаги қарзлардан ҳалос бўлишнинг йўлини сира топпомайпти...

Давлатнинг тинчлиги, қоларверса, энг катта ишончи ва суянчи бўлган иқтисодиётни барқарор ушлаб туриш ўта мураккаб бўлган бир шароитда жаҳон ҳамжамияти юртимиз тараққиётига ҳавас билан қараётгани, мамлакатимизда охириги беш-олти ойда амалга оширилган эзгу ва хайрли ислохотларнинг кўлами гоёт кенгайиб бораётгани ҳар биримизга гурур бағишлайди.

Юртимиз иқлими, тўрт фаслнинг бир маромда келиши, айниқса, ёзнинг қуёшли кунлари заминимизда мўл-кўл ҳосил етиштириш учун кенг

имкон беради. Ўлкамизда яратилаётган интенсив боғлар, полиз ва сабзавот майдонларида етиштирилаётган сархил маҳсулотлар ҳар қандай кишининг ҳавасини келтиради. Энг асосийси, халқимиз меҳнат, гайрат ва шижоат, ҳалоллик ва бирсўзлилик борасида кўп халқларга ибрат бўла олади. Шу маънода Россия билан эришилган келишувлар, имзоланган қатор ҳужжатлар ажросини изчил баҳарлашга халқимизнинг куч-қудрати етади.

Бундай интилиш ва ўзгаришлар қай бир давлатнинг эътиборини тормайди, дейсиз?

Россия Президенти мазкур учрашув чоғида "Ўзбекистон билан ҳамкорликни янги босқичга давом эттириш биз учун катта аҳамиятга эга. Мамлакатларимизда ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантириш учун ҳали тўла фойдаланилмаётган имкониятлар кўп, уларни ишга солишдан икки томон ҳам манфаатдор", деди.

Бу гап бежиз айтилмади, амалбатта. Бу дегани — Россия мамлакатимизнинг салоҳияти ва мавқеага, қоларверса, эртанги тараққиётга ва қудратига юксак ишонч билан қарайди. Ўзбекистон билан тенг ҳуқуқли ҳамкорлик қилиш икки томонлама манфаатли ва фойдали эканлигини чуқур ҳисобга олмақда.

Шу ўринда яна айрим хорижий ўлкалар иқтисодиётига, улардаги ҳаёт тарзининг кескин оғирлашиб бораётганига эътибор қаратайлик. Хўш, дунёда чет эл давлатлари билан ҳамкорлик қилиш учун қўшма, бор-йўли беш-олти миллионлик аҳолисини боқа олмаётган, фуқаролари кўчада оч-наҳор қолиб, ўзгалар кўмагига муҳтож бўлиб қолган давлатлар камми?

Шуқри, юртимизда ҳеч қимдан кам бўлмай яшаш, қўзланган юксак марраларни эгаллаш учун шароитлар етарли. Боиси — айни пайтда ана шундай эзгу йўлда тинмай меҳнат қилинмоқда, орзу ва интилишларимизни

рўёбга чиқариш учун кўплаб барча ҳуқуқий асослар мавжуд. Борлари такомиллаштирилмоқда. Натижа шу бўлмоқдаки, вақт ўтган сайин ҳар биримизда эртанги кунга бўлган ишонч тобора ортиб, "биз бундан ҳам юқори натижаларга муносибмиз" деган улғувор тушунча билан яшаймиз.

Шу ўринда сўнгги йилларда Россия иқтисодиётининг юқори суратларда ўсиб бораётганига ҳам эътибор қаратиш лозим. Жумладан, Россия иқтисодиётини ривожлантириш вазири Алексей Улюкаевнинг фикрича, мамлакатга айна хорижий инвестициялар оқимининг янада кенг-роқ жалб этилиши эвазига жон йилда 2016 йилга нисбатан сезиларли ўзгаришлар кўри бериши кутилмоқда. Шунингдек, яқинда Американинг "Morgan Stanley" йирик банк ҳолдинг компанияси экспертлари эълон қилган ҳисоботга кўра, келгуси йили Россияда иқтисодий ўсиш эвазига ялпи ички маҳсулот ўтган йилга нисбатан 1,7 фоизга ошиши кузатиляпти.

Шу нуқтаи назардан Россия билан кўп томонлама ҳамкорлик қилиш биз учун ҳам фойдали эканлигини эътироф этиш лозим. Зеро, Россия Ўзбекистоннинг етакчи савдо шерикларидан бири ҳисобланган ҳолда, бу мамлакатга табиий газ, транспорт воситалари, қора ва рангли металлар, трикотаж, пахта толаси, мева-сабзавотлар, турли хизматлар экспорт қилинмоқда. Россия эса мамлакатимизга транспорт воситалари, кимё ва қўғоз саноати товарлари, озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб берапти.

Бир сўз билан айтганда, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Россияга давлат ташифи тарихий аҳамият касб этган ҳолда, икки халқ ўртасидаги стратегик шериклик муносабатларини янги босқичга олиб чиқиши шубҳасиз. Зеро, тенг ҳуқуқлилик, ўзаро ҳурмат ва бир-бирларининг манфаатларини ҳисобга олиш принципларига асосланган ҳамкорлик бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас.

Тоҳир ШОМУРДОВ

БУ ТУРФА ОЛАМ

БОЙКУШ СИНДРОМИ

Америкалик ва туркиялик генетик олимлар инсонлардаги одатдагидан кеч ухлаб, эрталаб вақтли турлини ҳўшламаслик сабабини аниқлаш учун тадқиқот ўтказишди.

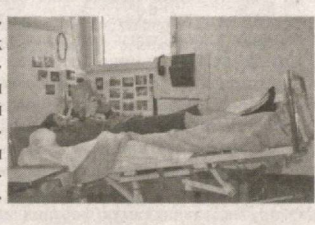
Мутахассисларнинг қайд этишича, вақтнинг бундай силжиши наслдан наслга ўтади ва инсондаги биологик жараёнларга боғлиқ. Тахминан 1,3 фоиз европаликлар уйқусида шундай муаммо бор экан.

Бундай ҳўлосага келиш учун олимлар инсонларнинг бештагача авлоди генини текшириб кўришди. Тадқиқотда олтига турк оиласи қатнашди. Иштирокчилардан 39 нафар киши генида CRY1 мутацияси аниқланди. Улардан айримлари дам олиш вақтини 2-4 соат олдинга силжитишга эришган бўлса, баъзилари меъёрий соатлардан анча узоқлашган.

Генетиклар бундай инсонлар кунлик режимида қатъий риоя қилишлари лозимлигини, шундангина биологик жараёнлар бир маромга тушишини таъкидлашмоқда.

16 МИНГ ЕВРО МУКОФОТГА САЗОВОР БЎЛИШНИ ИСТАЙСИЗМИ?

Тулуза (Франция)даги космик тиббиёт ва физиология институти олимлари икки ой давомида қаровотда ётишга рози бўладиган кўнглиларни изламоқда.

Номзодлар 20 ёшдан 45 ёшгача бўлган соғлом (22 дан 27 бирлигача тана оғирлиги индексига эга) эркеклар бўлиши керак (тана оғирлиги индекси тана вазнини буй узунлигининг метрдаги ўлчовининг квадратага бўлиш орқали топилади, яъни буй узунлиги 170 см (1,7 метр) вазн 70 кг. ТМИ = 70). Тажрибада иштирок этадиганлар ётган ҳолда 60 кунни ўтказиши керак. Қаровот қия ҳолда жойлаштирилади ва оёқлар танадан юқорида жойлашган бўлади. Овқатланиш ва ювиниш ҳам шу ҳўлатда амалга оширилади. Синов якунида кўнглилар 16 минг евро мукофот олади ва ушбу маблағ тўрт йил давомида бўлиб туланади.

Тажирибадан мақсад Халқаро космик станцияда бўладиган космонавтларнинг мускуллари қайта тиклашга қаратилган. Бу орқали олимлар вазнсизлик ҳўлатида мускуллардаги йўқотишларни қамайтирувчи препарат яратишни режалаштирмоқда.

МИТТИ САЙЁРАДАГИ СИР

Куёшга яқин жойлашган митти сайёра Церера XIX аср бошида аниқланган эди. Йиллар давомида олиб борилган тадқиқотлар натижасида сайёрада кам учрайдиган атмосфера борлиги маълум бўлган. Эндилликда олимлар бундай атмосфера-нинг беқарор ҳўлати сабабини аниқлашга муваффақ бўлди.

Тадқиқотларни НАСАнинг "Dawn" миссияси устида ишлаётган мутахассислари олиб борди. Ушбу сайёраларо станция 2007 йилда Веста астероидини ва Церера сайёрасини тадқиқ қилиш учун йўлга чиққан. Сайёрадаги вақти-вақти билан пайдо бўладиган экзосфера анча аввал аниқланган. "Herschel" телескопи ва "Very Large Telescope" обсерваторияси ёрдамида олиб борилган қўшимча кузатишлар Церера-нинг атмосфераси куёшгача бўлган масофага эмас, куёш циклига боғлиқлигини кўрсатди. Тадқиқотда айтилишича, куёш фаолияти вақтида ундан чиқадиган оқим сайёра юзасини қоплаб турган музларга урилади. Натижада сув молекулалари ажралиб чиқади ва сайёра сатҳига кўтарилиб, бир неча кун давомида беқарор атмосфера-ни ҳосил қилади.

Ҳўзирги вақтда куёш фаолияти энг паст даражада ва Церерада деярли атмосфера йўқ. Олимларнинг тахмин қилишича, бу ҳўлат яна бир неча йил давом этади, кейин эса Церера экзосфераси қалинлаша бошлайди.

АФСОНАГА ИШОНГАНЛАР ТАҚДИРИ

Британиялик олимлар Йоркшир графлиги шимолидаги қаровсиз қишлоқдан топилаган одам суякларини ўрганиб, ўрта асрларда яшаган кишилар зомби-апокалипсис (христианларнинг охири замон ҳақидаги диний китоби кўрсатмалари)нинг олдини олишга ҳаракат қилишганини аниқлашди.

Мутахассислар XI-XIII асрларда дафн қилинган ўн кишига тегишли юздан зиёд суякларни ўрганиб чиқишди. Натижада дафн қилишдан аввал марҳумларнинг бошлари олиниб, таналари бўлакларга бўлингани ва қуйирилгани маълум бўлди. Агар бу одамлар ёвузлик қурбони бўлишганда, суякларидан пичоқ ё бирор қуролнинг изи бўларди, дейишмоқда тадқиқотчилар. Бундай излар фақат буйин суякларда қолганини ҳам қайд этишаётир.

Ўрта асрлар фольклорида марҳумлар қабрларидан туриб, тирикларга ҳўжум қилиш ҳақида кўп гапирилган. Шундан келиб чиқиб олимлар ўша давр одамлари бундай афсонага қаттиқ ишонган ва марҳумларни бўлак-бўлак қўйишган, деган ҳўлосага келишмоқда. Шу билан бирга, бундай дафн қилиш мазкур ҳўдуд аҳолисининг ўзига хос ўдуми бўлиши мумкин, деган тахмин ҳам бор.

Интернет материаллари асосида Х. АҲМАДЖОНОВА тайёрлади.

Кўллар ўлкаси — Канада

ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

Дунёдаги энг катта чўчук сувли кўл — Юқори кўлни биласизми? Сайёҳларга яхши таниш "доғли кўл" ҳақида-чи, эшитганмисиз? Маҳаллий хўндулар таъбири билан айтганда "ёшлик туҳфа қилувчи" ушбу кўл чиндан-да мўъжиза-кор хўсусиятга эга. Олимларнинг фикрича, Осийос шаҳарчаси яқинидаги Оканаган водийсидаги мазкур кўлнинг қирғоғида бир соатча бўлган киши ўзини нафақат тетик ҳис қилади, балки теридаги ажинлар текислиниб, бир-мунча силлиқ бўлиб қолади.

Маҳаллий халқнинг авлодан-авлодга ўтиб келадиган афсоналарига кўра, қадимда кўлга ёққан юлдуз ёмири уни шундай хўсусият билан "сийлаган". Бу ҳақда эшитган ишбилармонлар кўл атрофида дам олиш масканлари қуришмоқчи бўлишгану, лекин режалари ҳўдудга етиб бориш анча мушкул-лиги сабаб амалга ошмай қолган. Кўлнинг мўъжиза-кор хўсусияти ортдан даромад кўришга қаттиқ бел боғлаганлар унинг сувини идишларда Катта Ерга олиб кетишмоқчи бўлишган. Аммо қадокланган сехрли суяклик тез орада оддий сувга айланиб қолган. Бунинг сабаби кўл ту-бидан чиқадиган нурла-ниш манбаи кўл сувига ғайриоддий хўсусиятни туҳфа этиб турган. Бўгун ана шундай мўъжиза-кор кўлларию сўлим гўшала-ри билан дунёга машҳур

кўллар ўлкаси — Канада-га сайёҳат қиламиз.

Бўгунги кунда жаҳонда-ги энг ривожланган дав-латлардан бири бўлмиш Канада ҳўдудининг катта-лиги (9 984 670 километр квадрат)га кўра дунёда Россиядан кейин иккин-чи ўринда туради. "Кана-да" атамаси ирокезча "kanata" сўзи билан олинган бўлиб, "қишлоқ", "овул" деган маъноларни англа-тади. Мамлакат пойтахти Оттава шаҳри бўлиб, мил-лият валютаси Канада дол-лари ҳисобланади. 1 июль — Канада кўни мамлакат-нинг миллий байрами си-фатида кенг нишонлана-ди.

Канада жануб ва шимо-лий-гарбда АҚШ, шимоли-шарқда Даниянинг Грен-ландия ороли ҳамда шарқ-да Францияга қарашли Сен-Пьер ва Микелон ороллари билан чегара-лош. Мамлакат Атланти-

ка, Тинч ва Шимолий Муз океанларига туташган. Мамлакатда 36 048 521 на-фар аҳоли истиқомат қи-лади.

Британия бошчилигида-ги ҳамдўстлик таркибида-ги федератив ушбу давлат 10 та провинция ва 3 та ҳўдуд (Юкон, Нунавут, Шимоли-гарбий ҳўдуд-лардан иборат. Ҳар бир маъмурий бирлик ўз па-рламенти, ҳўкумати, лейте-нант-губернатори (комис-сари) ва суд органларига эга. Мамлакатнинг амал-даги конституцияси 1982 йил 17 апрелдан қўчга кир-ган. Бошқарув шаклига кўра Канада конституци-явий парламент монархи-яси-дир. Британия қироли (қироличаси) бир вақт-нинг ўзида Канаданинг ҳам давлат раҳбари ҳисоб-ланиб, унинг номидан

мамлакатни генерал-гу-бернатор бошқаради. Одатда, генерал-губерна-тор Канада бош вазири таъясиси билан қиролича томонидан беш йил му-датта тайинланади. Ушбу му-датда бош вазири сўрови билан узайтирилиши ҳам мумкин.

Мамлакатнинг иқтисо-ди юқори ривожланган. Табиий ва ишчи ресур-сларига бой, замонавий ишлаб чиқариш саноати-га эгаллиги жиҳатидан дун-ёда биринчи ўликда ту-ради. Нефть, газ, целлю-лоза-қўғоз, ёғочни қайта ишлаш, рангли металлур-гия, автомобилсозлик са-ноатининг асосий тар-моқлари ҳисобланади. Бундан ташқари, Канада қалла етиштириш ва экс-порт қилиш бўйича дунё-да етакчи ўринни эгал-

лайди. Балиқ ва балиқ маҳсулотлари экспорти ҳам унинг ташқи савдо-сида муҳим ўринда ту-ради. АҚШ, Япония, Буюк Британия, Германия мам-лакатнинг асосий савдо ҳамкорларидир. Галифакс, Квебек, Сент-Жонс, Ван-кувер каби денгиз, Тан-дер-бей ва Торонто кўл портлари бор.

Тарихдан яхши маълум-ки, Канадага IX-X асрлар-да биринчилардан бўлиб викинглар борган. Бироқ мамлакатнинг қашф эти-лиши венециялик денгиз-чи Жованни Каботта номи билан боғлиқ. Канадада тарихан ин-глиз ва француз мактаби тизимлари таркиб топган. Инглизча тизим АҚШ мак-таб тизимига ўхшаш ўн икки йиллик умумий мак-таб таълими. Квебек ви-

лоятдаги французча таъ-лимда эса олти йиллик бошланғич, беш йиллик ўрта мактаб тизими фао-лият юритади. Давлат мак-таблари билан бир қатор-да хўсусий ҳамда диний ва этник гуруҳлар қарамогин-даги мактаблар ҳам жорий этилган. Олий ўқув юрт-ларининг бари пуллиқ.

Канадада 114 та кунда-лик газета ва 1200 та ҳаф-танома нашр этилади.

Меъморчилигига тўхталсак, хўндулар илгар-лари ертўралар, вигвам-чайалар ва томи тери ёки ёғоч билан ёпилган уйлار-да яшаган. XX аср ўртала-ридан бошлаб эски ша-ҳарлар жадал сўратда қайта қурилиб кеная бош-лади. Темир-бетон ва пўлатдан замонавий сано-ат ва жамоат бинолари қу-рилди. Шаҳарлар ягона лойиҳа асосида барпо эти-либ, қорхоналар атрофи-да шинам турар-жойлар қад кўтарди.

Мамлакатимиз Канада билан 1996 йилдан бошлаб савдо-иқтисодий муноса-батларни йўлга қўя бош-лади. Ўзбекистон Респуб-ликаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки Канаданинг бир қанча мо-лия муассасалари билан алоқа ўрнатган. Икки мамлакат ўртасида таъ-лим, фан ва техника соҳа-сида ҳамкорлик йўлга қўйилган.

Гўзал МАЛИКОВА тайёрлади.

► МУНОСАБАТ

“Ийлар ўтади, асрлар ўтади, янги авлодлар мутлақо янги жамиятда, жаҳоннинг энг илғор мамлакатларидан бирига айланган (бунга ишончим комил) хур ўзбекистонда яшайди. Она юрт тарихи, мустақиллик учун кураш тарихини ўрганади. Ана шу муваффақиятда Шароф Рашидовнинг ҳам кутлуг номи хурмат ва ғурур билан тилга олинади”.

Ислом КАРИМОВ.

Эҳтиром

Тарих ғилдираги шиддат билан айланмоқда. Ўтган асрнинг 80-йиллари ўрталарига келиб, жаҳон ҳам-жаҳонияти тарзи кескин ўзгарди. Икки қарама-қарши қутб парчаланди. “СССР” деб номланган сохта империя барбод бўлди. Ўтмишга тўғри баҳо бериш, уни асосли тақдир этиш бугун ва келажакда бизни ҳар қандай ҳатолардан асрайди. Шароф Рашидов вафот этган унинг ўтмиш фаолиятига ўша давр руҳи берилиб, бир ёқлама баҳо бериш узоқ вақт давом этди. “Халқ сўзи” газетасининг 1992 йил 5 ноябрдаги сониди чоп этилган “Адолат рўёби” номли мақолада шундай қайд этилган: “Шароф Рашидовчилик” деган сўнғий атаманинг тўқиб чиқарилгани, худди жиноят келдикидан модда сингари бу айб билан қўллаб кишилар қатарини қилинган шунчаки ангашларимовчилик эмас, балки мустақиллар 37-, 50-йилларда ўтказган қирғин, миллатнинг етук фарзандларини йўқ қилиш талбири экани бугун маълум бўлиб қолган.

Шундай қилиб, замон ғилдираги тескари айлана бошлаган пайтларда кечганига сояси-га салом бериб юрганлар ҳам соҳилнинг нариги томонига ўтиб, унга тош отишдан уял-мадилар. Бироқ иймони бутун, эътиқоди мустақкам кишилар унинг номини, хизматларини унутмадилар. Улар қаторида садоқатли шоғирлар, бирга ишлаган сафдошлари, ҳатто уни бирор марта қўрмаган, лекин буюклигини қалбдан ҳис этган қўллаб кишилар бор эди. Унинг жасоди дафн этилган ер катта-кичининг қаламбойига айланган. Бу халқнинг ўз фарзандига чинакам меҳри эди.

1989 йил июнь ойида мамлакат раҳбарлигини ўз зиммасига олган Ислом Каримов бундай таъна-дашномларга чек қўйди ва Шароф Рашидовнинг хизматларига ҳолисона баҳо бериш фурсати этилганини маърифат билан элға ошқор қилди. Ва Биринчи Президентини Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллигига бағишланган тантанавий сўзлаган нутқи мавзусини “Халқимизнинг оташқалб фарзанди” деб номлади. Бунда атоқли давлат арбоби ва ёзувчининг ўттиз йилдан ортиқ — тўққиз йил Ўзбекистон Республикаси Олий Совети Раёсати расиси, 1959 йил мартдан Ўзбекистон Компартияси МКнинг биринчи котиби вазифасида қарийб 24 йил, умрининг охиригача ишлади. Буюк йўлбошчи — Ислом Каримовнинг: “Истиқбол кунимизга етганлар бор, етмаганлар бор. Кўпгина аждодаларимиз каби Шароф Рашидов ҳам мустақиллик кунига етиб келолмади. Биз бугун тўлиқ ишонч билан айта оламизки, Шароф Рашидов мустақиллик пойдеворига муносиб ғишт қўя олган арбоблардан эди”, Ехул... “тарихий шахслар... биз уларнинг ўз даврида келажак авлодлар учун қолдирган салмоқли мероси, ижобий ишлари, керак бўлса, умумжаҳон цивилизациясига қўшган ҳиссаларини қадрлаймиз”, — деган самимий фикрлари Шароф Рашидовнинг умри боқий буюк ва ғойиб алломага айланганидан далолат беради.

Таниқти шоир Саъдулла Ҳакимнинг:

Элимга қолдирдим қалбим мулкини, —
Нима демасинлар танг муҳолилар, —
Замон ўқийверар “Тарих ҳукми”ни,
Ҳаёт китобидан ўчмас “Ғолиблар!”,
деган теран фикри атоқли ёзувчига бўлган эътирофидан бир намуна, ҳулос. Чунотчи, француз адиби Ромен Ролан: “Кишининг қалби миллат учун тепаётган бўлса, у одам чинакам буюкдир”, — дейди.

Шароф Рашидов ўзбекча меҳнатсеварлик, камтарлик, улуворлик, улабурунлик, ишбилармонлик каби ажойиб хислатларини ўзида мужассамлаштирган инсон эди. Маълумки, унинг масъул лавозимда иш бошлаган даври шахсга сўғинашга қарши кураш мурасаси тус олган пайт эди. Шундай ҳолатда ҳам Мирзачўл, Қарши, Марказий Фарғона ҳамда Сурхон-Шеробод қўларининг бой хазинаси инсон манфаатларига бўйсундиришга қаратилган мақсадли фаолиятни амалга оширди. Ўтган 20 йил ичида 1335 минг гектар янги ерлар ўзлаштирилиб, 662 та хўжалик ташкил этилди. Бу хўжаликларда катта ҳажмда бунёдкорлик ишлари бажарилди.

Бунда шубҳасиз, Шароф Рашидовнинг хизмати катта бўлган. Бу ютуқлар Марказ билан ҳисоблашиб, унинг кўрсатмаларини сўзсиз бажаришдек таъйин остида, айни пайтда, миллий манфаатларни маълум даражада бой бермаслик тамойили асосида қўлга киритилди. У Тошкентни севадди, уни дунёнинг энг гузал шаҳарларидан бирига айлантириш орузи билан ишлади. Бу орзу-ният ифодасини 1966 йилги эълондан кейин қайта тугилган пойтахтнинг жамолига қараб билиш мумкин. Чилонзор, Юнусобод, Қорақамий каби янги даҳаларда қўллаб турар-жойлар бунёд этилди. Тошкент метрополи-теин қурилиши билан боғлиқ ташвишлар Ш.Рашидов фаолиятининг муҳим қирраларидан бирини ташкил этди. Ҳамма нарса, ҳатто игна олиш ёки бирор ишга кичик хо-

дим тайинлаш учун Марказнинг руҳсати билан ҳал қилинадиган шароитда Ўрта Осиёда ягона замонавий ер ости қатнов воситасини қуришга руҳсат ва маблағ олиш учун у озмунча заҳмат чекмаган, дейсизми?!

Шароф Рашидов Ўзбекистонда илм-маърифатнинг ҳомийси сифатида ҳам катта эътиборга лойиқ инсон эди. Халқ маданиятини ўстиришга қаратилган “Адабиёт ва санъат” декадвалари, “Тошкент руҳи” ни бугун жаҳонга таратган Осиё ва Африка ёзувчиларининг конференцияларининг мунтазам ўтказилиши унинг хизмат фаолияти даврида анъанага айланганли. Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатларининг Тошкент халқаро кинофестивали бўлиб киноанжуманлар қаторида жаҳон маданияти тарихида ўзининг муносиб ўрнини эгаллади. У муҳим давлат ишлари билан қаттиқ банд бўлишга қарамай, баъдий ижодни ҳам тарк этмади. Унинг йирик асарлари 40 дан ортиқ хоржий тилларга таржима қилинган.

Кўп йиллар бирга ишлаган ўша даврга нисбатан “мафкура етакчиси” бўлган Оқил Салимов шундай эслайди: “Марказнома бўлган учрашувларнинг бирида қанчалик оғзи маҳкам, эҳтиёткор бўлишга қарамай: “Ҳамма нарса ҳам бизнинг ихтиёримизда эмас-да” — деб қўйди маънос оҳангга. Шу сўзлар билан ўзи мансуб бўлган даврининг бутун моҳиятини фойдаланган эди. Яъни, кўп нарсалар Марказнинг хоҳишига, кўрсатмасига боғлиқ бўлган. Биз ҳеч қачон на иқтисодий, на сиёсий мустақилликка эришмаганмиз. Бу нарса Рашидовнинг фаолиятида ўз ичига қолдирмай иложи йўқ эди. Арбоб сифатида баъзан изчил эмаслигининг боиси ҳам шунда! Бунга ҳозирги кунимиз ўлчовлари билан эмас, ўша даврнинг ҳукмон руҳини назарга олиб ёндошмоғимиз керак”.

Миллий масала Шароф Рашидовнинг фаолиятида энг нозик нуқта бўлган, десак хато қилмаган бўламиз. Бу борада унинг давр сиёсатига мослашган қўрлари ҳам йўқ эмас. Бу ҳақда гапирганда уни фақат “эҳтиёткор одам эди”, дейиш озлиқ қилади. Бунинг устига у шу масалда гуё танасидан нозик яра тинчлик бермаётгандай доимо чўчи, сергаклигиб турлини қайд этиш керак. У ўз халқининг манфаатларига баъзан жабр қилиб бўлса ҳам марказ билан муроасага боришга мажбур эди. Келишиб иш қўришга уринди. Баъзан руҳий азоблар исканжасида қолиб, ўзи билан ўзи курашди.

Дарвоқе, инсон, халқ, миллат тарихий хотира билан тирик ва барҳаётдир. Боқий мустақиллик чорак асрдан ошдики, Биринчи Президент орзу-қашфиёти: “жамиятимиз жаҳоннинг энг илғор мамлакатларидан бирига айланади”, деган улғў ғояси Шароф Рашидовнинг 75 йиллик юбилейида айтилган бўлса, ўз ижобати ила амалга оширилди.

Қиёсий жиҳатдан қарайдиган бўлсак, ҳар иккала арбоб она юртимиз бахту истиқболли ва саодати учун фидойилик ҳамда қаҳрамонлик жасоратларини кўрсатганининг гувоҳи бўлиб турибмиз.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг зукко ва синчковлиги туфайли халқ меҳрини қозонган атоқли давлат арбоби ва ёзувчи Шароф Рашидов таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш тўғрисидаги қарориди: “Республикамизни жуда мураккаб ва оғир йилларда бошқариб, юртимиз тарихий ёлғизликда фидокорона хизмат қилган, ижтимоий ва ижодий фаолият билан миллий адабиётимиз ва маданиятимиз ривожига катта ҳисса қўшган атоқли давлат арбоби, таниқли ёзувчи Шароф Рашидовнинг ёрқин хотирасини улғулаш”га қаратилган катта эътибор тарихий ҳақиқатни юзага олиб қиқди.

Давлатимиз раҳбарининг Қарориди ўзбек халқи ўзининг азиз фарзанди хотирасининг юз йиллигини хурмат қилиб, таваллуд маъракаларида унинг номини Абу Али ибн Сино, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Заҳриддин Муҳаммад Бобур, Абдулла Қодирий, Фитрат, Чўлпон, Ислом Каримов сингари мутафаккирлар, давлат арбоблари, донишмандлари, адиблари қаторига фахр ва ифтихор билан қўйжак ғояси уфуриб турибди.

Тарих фалсафасида шундай талқин бор: дақиқани абадийдан айри ҳолда тасаввур қилиб бўлмайди. Атоқли давлат арбоби ва ёзувчи Шароф Рашидовнинг сермазмун, аммо зиддиятли ҳаётини ҳам ўзбек халқининг бой тарихидан, ҳаётидан айри ҳолда тасаввур этиш мумкин эмас! Ҳақиқатдан ҳам давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев сайловолди талбирларида Шароф Рашидов номини тиклади ҳамда эъзозлади. Жиззах тумани унинг номи билан аташ тақдирини берди. Демак, юрт соҳиб халқ фамилияси, тарихий шахслар хурмат-иззатини жойига қўювчи бўлса, Яратганининг ўзи ҳам, қолаверса, халқ ҳам уни қўллаб-қувватлайди.

Карим НОРМАТОВ

► БИР АСАР ТАЪРИФИ

Бирор исм тилга олинганда, лоп этиб унинг соҳиби кўз олдимизга келади. Дейлик, Фалончи муаллим — ёши етмишларга борган, пенсияда, лекин ҳамон ўша мактабдагидек жиддий, виқорли, камқулги... Юрганда салмоқлаб, секин қадам ташлайди, гапирганда сўзларни адабий тилда, дона-дона, аниқ талаффуз қилади, мисоли телевизорда “Ахборот” ўқийдиган кекса дикторлардай...

Шунча таъриф таъсир қилинаётгани, демак, ўша одамнинг ҚИЁФА-СИ бор. Эсланганда, қиёфаси тиниқ тасаввур этилмай-диган кимсаларни кўрганмисиз? Яхшибоев Назар Яхшибоевич, яъни ўша булдуруқлик машҳур ёзувчи Назар Яхшибоевичасига айтганда, ўз қиёфасига эга бўлмаган одам ҳам одамми? Йўқ, ифодада сал янглиш кетдик, тўғрироғи, муҳтарам Назар отанинг теран маъноли қочиримидан ўзимизнинг жўнроқ мақсадимиз йўлида андак “ижодий” фойдаландик, у зот ЛАТИФА ҳақида гапиргандай, шекилли...

Мурод Муҳаммад Дўст номи тилга олинганда адибнинг сифатига монанд чўнг қиёфасидан аввалроқ асарларидаги турфа феъл-атворли кишилар кўз ўнгимда гавдаланади: **Мустафо** — ўша сизга таниш мўмин, мулоим, кампап чол... Қитирур лекин беозор, озгина айёр **Ибодулло Махсум** — унинг Мустафо билан гурунларини эсланг; чол бечора (мўмин-қобил Мустафо) Болта қассобнинг — исм билан касб ўрта-сидаги боғлиқлики қаранг! — камситишларига (“Қаридин-гизми, бобой?” — деб сўроқлайди у. — Нима бало, ғирт хотинга ўхшайсиз!.. Қондан қўрқасиз, пичоқдан қўрқасиз!.. Хотинча-лиш одамсиз, бобой!..”) қаслама-қасд: “атай дўриллаб гапиришга уриниб кўради”.

“Бир марта Ибодулло Махсум унинг овози йўғон бўлиб қолганини эшитиб ажабланди.

— Сиз мундай гапирма, Мустафо, — деди у. — Мундай-лиқда сиз Мустафого ўхшамай қоласиз.

— Овозим сал майинроқ-да, Махсум, — деди Мустафо.

— Майин-майин, — тасдиқлади Ибодулло Махсум. — Худо овозини ҳар кимнинг табиатида қараб беради.

— Майинлигидан одамлар қулади...”

АЙТИШГА УЯЛАМАН

► МУЛОҲАЗА

Ишга йўналиши таксида қатнайман. Ҳар гал уйимизга яқин бекатга оз қолганида тилим шишаётгандек туюлади.

— Фалон жойда тўхтаб қўлинг, — дейиш азоби, хижолатпазлигини фозилдан ҳис этаман. Лекин барибир айтиш керак... Ахир, айтолмайман деб, манзилимдан икки-уч бекат нарига ўтиб кета олмайман-ку...

Уэр, гапнинг ўртасидан бошладиман... Гап шундаки, йўналиш такси ҳайдовчиси мен тушадиган бурилишдан анча аввал:

— “Горький”да тушадиганлар борми? — деб сўрайди. Менинг-ку “Менинг дорилфунларим” каби яхши асари бор рус ёзувчисининг исми-шарифига ҳеч қандай эътирсин йўқ. Лекин бу метро бекатининг номи “Буюк илақ йўли” бўлганича неча йил бўлди. Орадан кўз ҳам, тил ҳам ўрганса буладиган фурсат ўтди. Лекин аксарият йўловчилар ва айниқса, ҳайдовчилар учун бу метро бекати ҳануз “Горький”лигича қолмоқда. Ундан кейинги бекатни ҳайдовчимиз:

— “Художников”, дея эълон қилади.

— Турково, АТС, “Дом быта”... Ана сизга пойтахтимизнинг шимол-шарқ тарафига катта-катта йўловчилар, ҳатта-катта иморатлар, чиройли жой бўлса, — десам, ҳайдовчи:

— Бир пайтлар мана бу “Оазис”нинг ўрнида кафе бўлган, ертўласи пивхона эди. Ишчилар тепада овқатни бўкиб

сб, паства тўйиб ичиб, ётоқда

— Сиз бир шамоллаб кўринг, Мустафо, балким овозингиз дағал тортар...

— Исмитмани кўтаролмайман, Махсум, — деди Мустафо.

— Исмитмани кўтаролмасангиз, унда ҳеч шамолламанг, — деди Ибодулло Махсум. — Ис-сикроқ кийиниб юринг.

Ибодулло Махсумдан чиққан гап шундай:

Назар Махсум, ҳа, балли, ўша “бодироқ, сал ишқмас чол”, боз устига гардлақ димоғи ҳам бор (“Назар Махсум гўнгуна ёнига келиб, бир зум тўхтади. Мустафонинг салом бериш кутиб туради. У ўғли шаҳарлик бўлиб, ҳукуматнинг сарик машинасини минганидан бери бировага ўзи салом бермайди. Лекин алик олишни яхши кўради”) бобой... **Раим оқсоқол**, **Саймурод Эломонов** таъбири билан айтганда, таъбир йигит **Тошпўлат Гайбаров**... Бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин: “Дашту даладар”даги **Полнов**, **Хатча(Хадича)**, “Истеф”даги **Бинафша**, **Тўлқин**, **Қўшасев**, адиб асарларининг доимий қаҳрамонларидан **Гуччи чол**, **Мулла Дониёр**, “Галатепига қайтиш”даги **Мурод амаки**, **Очил Куч** (бу гуруннинг исми асарда нари бора, икки-уч жойда тилга олинади, лекин зангар, — кечирасиз, буёғи сал Ҳотам Шўрочасига бўлиб кетди, асарни ўқиганлар **Очил**нинг нега сўкишга мустаҳиқ эканини тушунадилар, деб ўйлайман... — асосий қаҳрамонлардек ёлға қолади. Бунга сабаб унинг қандайдир фазилат соҳиби эканида эмас, зотан, унинг гўллуғи оварлик, қуруқ қорақучу ўпкалигидан бошқа аризили “фазилат”и йўқ ҳисоб, сабаб — ровий(муаллиф)нинг қўлидаги қалам. У иккинчи, учинчи даражали эпизодик лавҳаларни ҳам қалин ҳарфлар билан шундай тасвирлайдики, образлар ўқувчи онгига унутилмас бўлиб дарж этилади: “**Очил** ўзининг **Куч** лақабини эшитганда маҳали бир газ ўсарди...”), “Мустафо”даги **Усмонали** (бу

ҳам бир характер: “**Галатепида Усмоналига қадар ҳеч ким хотин ҳақида кўчага чиқиб қўйиқ айтмаган эди...**”), **Пиримқул Молия**, **Гулсара кампир**, “Бир тойчоқнинг хуни”даги **Тўрабой**... Ва албатта, **Ошно** билан **Назар Яхшибоев**...

Мурод Муҳаммад Дўст асарларида хос энг муҳим жиҳатлардан бири (эҳтимол, энг муҳимидир): қаҳрамонлар қиёфасини равшан тасаввур этасиз. Масалан, “**Лолазор**” романини илк бор ўқиганимда, менда бу асар қайсибир адибнинг, — номи ҳозир эсимда йўқ, — ибораси билан айтганда, ҳаётнинг ўзидан ҳам табиийроқдек туюлган. Бу таассуротим ушбу асарнинг яқинда “Ўзбекистон” нашриёт-матба ижодий уйи томонидан чоп этилган янги нашрини олиб, ўқиб чиққанимда янада бойиди. Чунки унда фақат рост гаплар бор эди, рост гапларки, (айримлар ҳақиқат деса фақат аччиқ гапларни тушунади), одамга заррача оғир ботмайди, малол келмайди, дағалроқ лаҳжада айтганда, “энсани қотирмайди”. Тўғри, унда яқин ўтмишимиз билан боғлиқ аламий лавҳалар, юрак тубига қўққан армонларни кўзгатадиган гаплар ҳам оз эмас (хусусан, асарнинг номланишида ҳам недир изтироб қўланкаси бордай, лолазорнинг ўзи аслида ёмон сўз эмас, “қир, адир, лолазор” — кўнгилга армон туғул, аллақандай сурур бахш этадиган сўзлар. Бироқ унинг, асар пещонасига битилмиш каломнинг таъзимидида маъно бутунлай бошқа, ҳатто бир қадар андухта йўғрилганини ҳис этиб туришининг ўзи оғир...

Ҳаётда одамлар турфа хил бўлади: биров ботирроқ, журъатлироқ, биров қўрқоқроқ, эҳтиёткорроқ, кимдир соддароқ, яна кимдир айёрроқ... “Лолазор” қаҳрамонлари бу сифатларнинг қай бирига мансублигидан қатъи назар, битта умумий хислатга эга: улар самимий, ростгўй одамлар. (Ишонинг, ҳатто гапларига ёқуд хатти-ҳаракатларига жиндай ёлғон, сохталик аралашиб қолганда ҳам... бу сўзлар, хатти-ҳаракатлар тағида недир самимият борлигини сезиб тура-сиз: “**Яхшибоев уялди. Ёлгон, деб ўйлади, уят, ёлгон бўлгани учун ҳам уят...**” — Бир гал Муҳсин хоним келганида ичида ёшлигини, айрим хатоларини эсла-гандай бўлиб, қўзи ёшланганда ҳаёлига келган гапи). Романда ҳатто қип-қизил ўри-йўлтўсарлар ҳам дилидагини

гапирди. (Сайдқул Мардоннинг ёшлигида пулини тортиб олган Шоқул йўлтўсарнинг, “маълум сабаб”га кўра кейин пулни қайтариб, кета-кета айтган гапини эсланг: “**Ҳов! Сендан қарзимни уздим, акангага айтиб қўй! Ҳали бизгача замон келади, шуням айт!**”).

Умуман, асарда ҳамманинг ўз тили, сўзлаш услуби, устоз мунаққилларимиз айтмоқчи: нутқ манераси бор. Ҳар ким ўз олами ва дунёқарашидан келиб чиқиб, мулла Гаффор бобоси билан айтганда, “кўнгилда борини гапирди”. (Дарвоқе, булдуруқлик икки азамат — Яхшибой чўпоннинг ўғли Назар билан Калонқул бўёқчининг ўғли Хорун, яъниким биз Назар Яхшибоев ва Ошно деб зикр этаётган зотларнинг ўсири-лирик чоғлари, Ўртақўрғонга жўнаш олдидан уюштирилган чоргоқ йиғинда мулла Гаффор қилган нутқ иродни эсланг. Мавзу қандайдир, нотичининг мўлдаси не? Аммо шўрлик нима қилсин, унга Ҳотам Шўродек катта одам “Гапир!” деб буйруқлаб турибди.

— Гапирман! — деб чинқирди мулла Гаффор хезналиб, сўнг кўнелида борини тўкиб ташлади: — Уртоқлар! Ана, орамизда безарийб турибди у! Ана у, шўролар муаллими деган номада доғ туширар бета-мизу қисталоқ Ҳожиев! — нотич шундай деб, оломон орасида турган ўқитувчи Ҳожиевни қўрсатди. — Бу қисталоқ бизнинг Низомбойни ҳар кун урармиз!..

Мажлис аҳли ҳайрон бўлди.

— Аҳмоқ! — деб қичқирди Ҳотам Шўро мулла Гаффорга қараб...)

Муаллиф кишиларнинг табиатини жуда қисқа, одатда бир-ёки икки жумла билан тавсифлайди: Карвончи Жонузоқ араб таърифида: “Унинг назарида, бу ёрғ дунёда атиёи икки сизагина хурматга лойиқ одам бор эди: бири — галатепалик раис Раим Гафбаров, иккинчиси — қамашлик раис Норбўта Шароф”. Агар Жонузоқ араб сиймоси ёзувчининг бошқа асарларида учрамаганида, адиб “Лолазор”да унинг характери-га оид муҳим изоҳини (“Жонузоқ араб сал гулпироқ ва бепи-сандроқ одам эди...” — бермаганида ҳам, мана шу чизгининг ўзи, (“Унинг назарида, бу ёрғ дунёда...”)) у ҳақидаги тасаввуримиз учун етарли бўлган бўларди! Қаранг-а, унинг учун бу ёрғ дунёда фақат иккитанига хурматга лойиқ мардум бор эмиш! Ҳақиқатдан ҳам, ҳаётда

► БИЛМАГАННИ БИЛГАН ЯХШИ

— Нотариусга ҳужжатлар тақдим этилган вақтни тасдиқлаш қандай тартибда амалга оширилади?

Қайрай туманидан Л.Абубукирова

— Нотариус ўзига ҳужжат тақдим этилган вақтни тасдиқлаш вақтини тасдиқлашда ҳужжат тақдим этган жисмоний шахсининг шахсини ёки ваколатини ҳамда юридик шахсининг ҳуқуқ лавҳатини ва вакилининг ваколатини аниқлайди. Бу нотариал ҳаракат манфаатдор шахсининг ёзма аризасига асосан амалга оширилади.

Нотариусга ҳужжат қамиди икки нусхада тақдим этилади. Ҳужжат бир варақдан ортиқ бўлса, варақлари рақамланиб, ип ўтказиб тикилади. Тасдиқловчи ёзув ҳужжатнинг тақдим этилган иккала нусхасига ҳам ёзилади, улардан бири нотариал идорада қолдирилади. Ҳужжатнинг иккинчи нусхаси йўқ бўлса, нотариус ҳужжатдан нусха олиб, уни нотариал идоранинг йиғмажилдларига тикиб қўяди ҳамда унга ҳам тасдиқловчи ёзув қиратади.

Бир шахс томонидан айни бир вақтда бир неча ҳужжат тақдим этилса, уларнинг ҳар бирига тасдиқловчи ёзув ёзилади ва тақдим этилган ҳар бир ҳужжат учун давлат божи олинади.

Саволга Ююкори Чирчиқ тумани ДНИ нотариуси Дийлол ХОДЖАЕВ жавоб бери.

(Ўша атрофда ишчиларнинг эски ётоқхонаси бор) ўрмалаб киришган. Бу ном шундан қолган, — дейди.

Хўп, бўлса бўлгандир. Қолса, қолгандир. Лекин энди бу атрофда завод ҳам, кафе ҳам йўқ-ку. Пивхона-ку, таг-тути билан йитган. Шундай экан, нега бу номдан воз кечмаслигиниз керак? Чиройли таъмирланган бекатимизга, “Маданият институти” бекати деб ёзиб қўйилган. Нега мен:

— “Маданият институти” бекатидан кейинги қайрилишда тўхтатинг! — десам ҳайдовчи тушунмаслиги керак?

Нега у:

— Маршрутка “Чимган”дан ўтиб қайрилади, “Троцкийга-ча боради” деб гоҳ сўзларни бузиб, гоҳ алмисокдан қолган номи билан атайвериши керак? Бир тарафи бу саволлар жавоби бизнинг миллий гуруримиз билан боғлиқ. Агар ўша гурур бўлмас экан, “мен”, “менинг халқим”, “менинг сўзларим”, деган туйғу бўлмас экан, ҳали-бери:

— “Тарақанчик”нинг “поворот”и да жораваримиз.

Лекин мен бунга мутлақо истамайман. Сизнинг ҳам хоҳла-маслигингизни истайман.

Қутлибека РАҲИМБОЕВА

КАХРАМОНЛАР

шундай одамлар бўлади, улар кимнидир яхши кўрсалар, албатта, охиригача сўядилар, ёмон кўрсалар ҳам шундай! Содоқатни, иззатни қаранг! Ёхуд кичкина, юзак қараганда арзасидек туюлган ҳаракатлар воситасида қаҳрамон ички дунёси, руҳий ҳолатини кўрсатади: “Секин ҳаётим — ҳориганини билдирди”. Қаҳрамонларнинг бу тахлит сўзсиз сўз аниқлиги санъатига яна бир-икки мисол: “Авал калитни ташлаб кет, дейди Мухоммад хоним, устaxonани қўй, пидеа борсанг ҳам бўлаверди. Аввалбек нисжидани, лекин онанинг ганини қайтаролмайдими, машинанинг калитини беради. Бирдан устaxonага боргиси келмай қолади”. Чунки унинг нияти бошқачароқ бўлган, устaxonага бораман деб аслида қайсидир “таниш”нинг ҳузурига йўғаламоқчи эди, калит қўлдан кетгач, у ерга бирдан “боргиси келмай қолади”. Аввалбек “боргим келмай қолди, сиз калитни олиб қўйдингиз” деб жаваб уттирмайди, “ҳовлига чиқиб, ўзингиз уйга қараб бурилади, уйга кириб, хотини Тамаранинг кўзини қувонтириб, бадантарбиячиларнинг “Adidas” ёзуви кўстотини кийиб чиқади, келиб онанинг ёнига курси қўйиб ўтиради”.

“Қўнлар тавозе билан саром беришди. Яхшибев бош ирғаб, алик олган бўлди. Юзига жиддийроқ тус берди. Айни тус жуда керак эди, токи қўнлар орадаги чегарани бузишмасин...”. Ҳаёт зиддиятларга бой. Базан бақамти ишлаб юрган ҳам-касбнинг, неча йиллардан бери таниган-билган, ўзингча ҳурматлаб юрган кишининг, ўртоғим-ошнам деб сўянган инсоннинг, хешу ақрабонг тугул, ҳатто етти ёт бегона кимсалар билан зиддиятларга бориб қолишини мумкин. Вақти келганда ўзинг билан ўзинг ҳам курашсанг.

“Лолазор” — мана шундай зиддиятларга, ички тўқнашув-

ларга, қаҳрамонлар оламидаги эврилишлар, тўлғонилару товланишларга бой асар. Бу нарас Яхшибев — Ошно, Яхшибев — Шоймардонов, Яхшибев — Қурбоной муносабатларида яққол кўринади.

Йўқ, озгина адабидек, Ошно билан Яхшибев ўртасидаги муносабатларда зиддият бормикан, ахир, улар ёшликдан тегишиб катта бўлган дўстлар-ку! Наҳотки, улар ўртасидаги муносабатларда қандайдир сохалик бўлса... Бундай десак, Ошонининг ўртаққўрғондаги тор бир ҳужрада, оғир ҳам синовли кунларида дўсти Назарга бир умрлик садоқат ваъда қилиб ичган қасамлари қасқа кетади?.. Одамзод мураккаб экан-да! Бошқаларни билмайдими, мени айнан шу икки дўст дўст? Улар дўстлар эдилми? Бўлса бордир, ёшликда, ҳали кўнгилга гўбур кўнмаган кезларда бу туйғу кечгандир, эҳтимол, бироқ Яхшибевнинг иккори-чи: “Ҳа, кимсан, Яхшибев, ўртоқ Яхшибев, Ошонининг ошисини... Бу нодонлар аслида бу ошисининг нақадар омонат эканини тасаввур ҳам қилишмайди...”, тўғрироғи, бу икки ошисининг кейинги муносабатлари мени қайғуга солади. Наҳотки, дейман ўзимга ўзим, наҳотки, одам дегани шунчалар ўзгара! Яхшибевдек мағрур ва жасур, ўз қадрини билдирган инсон (ёзувчи унинг бу хислатини битта олати билан изоҳлайди, у ўзини қўнроқ қилишса, телефонни ҳеч қачон бирданга олмас экан: “Яхшибев аппарат тўрт марта жингиллашди кўнди. Одатини шу эди. Тўрт марта жингиллашди, сўнг трубкани кўтарди, токи қўнроққа маҳтал экан деб ўйлашмасин...”) қалбидидаги изтиробларнинг бир учи мана шу дўстлигининг мўртлашиб, омонлашиб, бора-бора ошнолик, журачилик, кейин моҳиятнинг жўнгина бир “ҳамқишлоқ”ликка айланиб қолганига, ўзи ишонган айрим кимсалар-

нинг (масалан, Қурбоной) панд берганига бориб тақаларди, назаримда. Акс ҳолда у Ошно узоқ ўлкадан туриб ҳол сўраб қўнроқ қилганида ўпкаси тўлмаган бўларди... “Яхшибев трубкани жойига қўйarkan, қўллари қалт-қалт титраётганини сездим...”. Эҳ-ҳе, бу титроқ нималардан дарак берарди, ўйлашимизча, унда соғинч ҳам, севинч ҳам, ўқинч ҳам бордай эди...

Одатда адабиёт, ижод тўғрисидаги илмий баҳс-мунозараларда “Фалон ёзувчи ижодида фалон-фалон гоғлар илгари сурилган” қабилида чиройли гаплар айтади. Мурод Мухаммад Дўст асарларини мутлоаа қилар эканмиз, қайсидир танқидчи ёки бирор билимдонроқ кимса: “Хўш, бу ёзувчининг ижодида қайси гоғлар устувор?”, деб сўраб-нетиб қолгудек бўлса, бу саволга бирданга жавоб беришимиз осон кечмайди. Чунки унинг асарлари бир-икки оғиз таърифу тавсиф билан тушунтириб бериладиган анчайин битиклар сирасига кирмайди. Айтайлик, “Лолазор” хусусида, “унда Шўро замонадаги иллатлар шош этилган, масалан, Қурбоной образи орқада XX аср ўзбек хотин-қизларининг фожиали қисматлари очиб берилган, шунингдек, бу романда пахта якка-хотимлигининг салбий ҳолатлари ёрқин бўёқларда акс этирилган ва ҳоқаза ва ҳоқаза” тарзида фикрлаш ҳам мумкин. Ва кимдир шундай ўйласа ва хулосасини баралай айтса, асло хато бўлмайди. Бироқ жўнгина китобхон (асарларни бадий талқик этадиган адабиётшунос, улардаги қусурларни ўз вақтида кўрсатиб берадиган мунаққид бўлиб эмас, оддий ўқувчи) сифатида бу романдан шунчаки завоқ олиш мумкин!

Романнинг исталган саҳифасини очиб қаранг, сизнинг ёдингизда қоладиган битта тафсилот, тағдор жумла ёки ўйноқи иборатга албатта нигоҳингиз тўшади: “Оллоёр ўринча атрофга разм солади. Хайриятки, хотини йўқ — жанжал олдириб чиқиб кетган. Сора келин — ақли, эрини хижолат кечтиргиси келмайдими...”, “Неки қарғиш бор — Оллоёрнинг бошида”, “Ихтиёр ўзимда бўлса эди, Қўнроққа дев бўлардим!”, “Сен сутнинг устидан ароқ ичиб қўйгансан, болам...”, “Ҳеч кимнинг унутилиб кетгиси

йўқ...”, “Тарбия қилдиган бадан бўлмасам, бадантарбия фойдали бўларкан...”, “Бўлма-ғур бола экан, менинг мақоламини ёмон ёзибди...”, “Ошно халтага қўл урмаган эди, шу сабабли дўстининг кўзларига тик қаради...”, “Агар Ошно юк ташиса борми, Яхшибев ўзининг васийлик ҳуқуқидан маҳрум бўларди...”, “Мижасига қалққан икки томчи ёшни, бошини сал қўйиб этиб, гўё меҳмонларга кўрсатмаган бўлиб, секин бармоғи билан сидириб ташлади...”, “Мен эсам — яккаш сукут сақлаганман. Менинг кучим айни сукутда бўлган...”, “Богдондан чиққан шоир Боғий билан дўхтирдан чиққан шоир Соғий...”, “Гапларингиздан атир ҳиди келмайди, ўртоқ Яхшибев...”, “Асли бировнинг этагини тутмаган маъқул, биргина пирининг дўшман ортирасан...”.

Алиб асарлари қаҳрамонларига қўйилган исмлар ҳам ўзи тузуккина талқикотта мавзу бўлади. Изланган одам номларнинг ўзидан минг турли маънони чиқариб бериши мумкин. Дейлик, ёш ва маъсум йигит Қўнмавов, ўғар Тошпўлат Гайбаров, Бинафшахон, Эломонов Саидмурод Замонов, Тўлқинов, Ошно, яъниким Хорун Калоннов, Қоршабию Остонақуллар... Гап фақат исмларда эмас, айни номларни кўтариб юрган кимсаларнинг тақдирларида. Уларга қандай тақдир насиб этган, ҳаёту аъмоли нималардан иборат — алиб биров уринда бу каби “масала”ларга аралашмайди, ҳақамлик қилмайди. Неки юз берса, Яратганининг ироласи билан юз беради. Мурод Мухаммад Дўст ана шу тақдирларга битилмиш ҳодисаларни ўзининг иккори-ча (аниқроғи, “Лолазор”даги “қиссанавис” Саидқул Мардон сўзлари билан айтганда) “тўқиб-бичмасдан, борича қорозга туширади”. Бу асарлар битилган 1980-йилларнинг ҳам, бугунги куннинг ҳам ўқувчиларига манзур бўлаётгани, завқлантираётгани, ўйлашга, фикрлашга ундаётгани сабабларидан бири ҳам шу бўлса керак.

Муболағасиз, ҳаяжонларсиз айтганда, Мурод Мухаммад Дўст Абдулла Қодирий бошлаб берган ўзбек замонавий миллати насрини ўзига хос сўзи, услуби, ижоди билан бир поғона бандан кўтарган атоқли адабларимиздан биридир.

Элмурод НИШОНОВ

МАЪНАВИЯТ

Одамларнинг, айниқса, ёшларнинг ҳаётда тўғри йўл танлашларида фикри теран, дунёқараши кенг, қалби тоза инсонларнинг ҳиссаси катта. Бундай инсонлар ҳар бир маҳаллада, ҳар бир илм масканида ёки меҳнат жамоасида топилади. Улар эзгулик ула-шишни инсонийлик бурчи деб биладилар.

Китоб ўқиган одам

Хўш, УСТОЗ мақомига эришиб, эл ичра обрў-этибор қозонган кишининг бошқаларга йўл-йўриқ кўрсатиб, қимматли маслаҳатлар беришининг сабаби нима? Уларнинг жамиятдаги ўрни, одамлар ўртасидаги обрўси, ўз фикр-мулоҳазалари билан ўзгалар қалбига йўл топишларининг боиси кўп КИТОБ ўқиганликларидан, десак, асло муболаға бўлмайди.

Болалик йилларимиз. Саксон ёшларни қоралаган Саъдулла тоғамизнинг қалим муқовали китоб ўқиб турганларнинг кўп гувоҳи бўлганмиз. Бирор даврга кирсалар, ҳозиргина баҳс-мунозаратга сабаб бўлиб турган савол тоғамнинг ўғли, ўринли жавоблари билан барҳам толарди. “Саъдулла бобо, ҳақ гапни айтдилар... Кўпни кўрган-да, ҳамма нарсани билдилар...”, — дейишса ич-ичимиздан севирадик. Ёшимиз улғайгач, билдикки, тоғам — Саъдулла Абдуллаев филолог бўлганлар. Туман газетасида бош муҳаррир, кейинчалик туман раҳбари бўлиб ишлаганлар. Авторхонада раҳбарлик қилиб пенсияга чиққанлар. Қизиги, у кишини яқиндан билганлар “Қўлларидан китоб тушмасди. Ишни эпломалар ҳодимларни койганда: «Хе, ўқимаган!» деб қўярдилар, дейишди.

Бадий асарга қизиқиб касб-кор ёки ёш танламайди. Олий маълумотли одамларга эътибор беринг, дейлик, ўқитувчи, шифокор, муҳандис, санъаткор... Лекин уларнинг орасида бошқа ҳам-касбларидан ўзининг тафаккури, фикри теранлиги билан ажралиб турадиганлар бор. Дипломни қўлга олиб ўз касбига ишлаб, тажриба орттирган, мутахассислиги орасидан обрў-этибор қозонган икки кишига назар ташланг, бири иккинчисидан фарқ қилади. Муомаласи, фикрлари билан одамларни ўзига жалб этгани — бу кўп КИТОБ ўқиган одам.

Аҳмад акам одамизнинг тўғичи. Узоқ йиллар ички ишлар соҳасида хизмат қилдилар. Китоб мутлоаси жони-диллари. Шоирлар, адаблар ва адабиётшунослар ҳақида ёки бугунги адабий жараён хусусида унча-мунча филолог — олим билан бемалол баҳслаша оладилар.

Адабиёт муаллимлари дарсликдаги уч-тўртта ижодкордан бошқани билмайдилар. Ўқитувчининг ўқимаслиги ўқувчига салбий таъсир этади. Ёшлар КИТОБ ўқиган одамга эргашади-ку, ахир, — дейдилар.

Қишлоғимизда паҳса деворнинг устаси бўлган Туроб бобо Рашидов бор эди. Ўзи оддий уста бўлса-да, мазмундор гурунлар билан бир уй олами оғизга қаратди. У кишини яқиндан танимаганлар “Ёшлигида адабиёт муаллими бўлганмикин?” деган ҳаёлга ҳам борарди.

Ўзбек халқ дostonи воқеалари қишлоғимиз тоғ ён бағрида бўлиб ўтган. Айна йиллар олдин “Янг аср авлоди” нашриётида “Ези билан Зебо” дostonини қайта нашр эттирдик. Бу китоб чоп этилганидан биринчилардан бўлиб қўнмаган ҳам уста Туроб бўлиди. “Болаларим, ўқинглар, бизлар ўқиймизди. Ҳозир ўқингларнинг, кўзлаган мақсаллариданга эришиш учун ҳамма имконият бор. Ким бўлишлариндан қатъи назар, КИТОБ ўқиган ютали, ҳа, вақтни беҳуда ўтказманлар!” — дерди ёшларга насихат қилиб.

Ўқувчиллик давримизда мактабимиз залининг бурчигади қаттакон хона кутубхона учун ажратилган эди. Жавонлардаги китобларнинг сало-бати ўқувчиларни ҳайратлантирарди. Мудира баса-ват аёл Ойимжон опа Қурбонова ҳар тонг даста-даста газета ва журналларни қўларига кўтарганча йўлакни тўлдириб юрарди. Кутубхона биз учун сирли макон эди. Ёшиқ очилиши билан ёш китобхонлар сирли маконга интилдилар.

Ўқувчиллик давримизда мактабимиз залининг бурчигади қаттакон хона кутубхона учун ажратилган эди. Жавонлардаги китобларнинг сало-бати ўқувчиларни ҳайратлантирарди. Мудира баса-ват аёл Ойимжон опа Қурбонова ҳар тонг даста-даста газета ва журналларни қўларига кўтарганча йўлакни тўлдириб юрарди. Кутубхона биз учун сирли макон эди. Ёшиқ очилиши билан ёш китобхонлар сирли маконга интилдилар.

Ўқувчиллик давримизда мактабимиз залининг бурчигади қаттакон хона кутубхона учун ажратилган эди. Жавонлардаги китобларнинг сало-бати ўқувчиларни ҳайратлантирарди. Мудира баса-ват аёл Ойимжон опа Қурбонова ҳар тонг даста-даста газета ва журналларни қўларига кўтарганча йўлакни тўлдириб юрарди. Кутубхона биз учун сирли макон эди. Ёшиқ очилиши билан ёш китобхонлар сирли маконга интилдилар.

Мутлоага меҳри бандан бўлган ўқувчилар ёши катта бўлганда ҳам, турли касбда фаоллиг юрти-тишдан қатъи назар бир умр китобларга ошно бўлишди. Зеро, мазмунан бой, қизиқарли, тарбиявий аҳамиятга эга бўлган бадий юксак асарларнинг оҳирабоси бор.

Тиббиёт фанлари доктори, профессор Жуманазар Бекназарнинг номи адабиёт муҳлисарига ҳам яхши таниш. Тиббиётда оид 250 дан ортқ илмий мақолалар, 50 га яқин илмий иштиролар ҳамда рационализаторлик тақдирлари муаллифи бўлган Жуманазар Бекназарнинг “Болангиз нега безовта?”, “Тош балоси”, “Гулдек ноки”, “Болаларга бағишланган умр”, “Она ва бола тағичи”, “Қамай дostonи”, “Ёшиқ юрагим”, “Меҳр қўёши”, “Иштиролар қомилан”, “Манзилдан кейинги йўл”, “Йиллар сил-силаси” номли китоблари чоп этилган.

Биринчи синфда яхши ўзлаштирилмаган учун икки марта ўқиганман, — дейди у киши ўқувчилик йиллари ҳақида сўз юртганда. — 2-синфда ўтломганимнинг аламиданми, диққат-эътиборим китобда эди. Бир кун Алфиб китобини арақла-ётган пайтимида миямда қандайдир галати, чирил-лаган товуш пайдо бўлди-да, бош томондан бош-ланиб, орқа томон — энсадан чиқиб кетди. Шу заҳотиёқ Алфибни шариллатиб ўқий бошладим. Кейин, газеталарни ўқиганга тушдим. 6-синфда ўқиганнимда китобларга, адабиётга бўлган иштиё-ким янада ошди. Бунинг сабаби, отамнинг бир китобини яшириб ўқиганларини билдим. Ишдан келадилар-да, китобни ўқиб, яна яшириб қўяди-лар. Секин, пойлаб туриб, китобни қаерда яши-ришларини билдим. Китобни топдим. Ўқиганга тушдим. Бу китоб атоқли адаб Абдулла Қодирий-нинг “Ўткан кўнлар” романи эди. Романнинг асл моҳиятига унча тушунмаган, сўзларни кўпма-анг бўлишим мумкин. Аммо, гап нима ҳақида кетгандини, асар қаҳрамонларининг руҳий изти-роблари, роман воқеалари кўнгилга чуқур ўрна-шиб қолди. Ва, пайтдан бошлаб мен китобга, ада-биётга бекиёе даражада меҳр қўйдим...

“Китобларни ўқини асло қанда қилма. Чунки қанчалек билими бўлсанг, ҳаётда эгаллаган ўрининг ҳам ўнчаналек мустаҳкам бўлади...” дердилар отам. Инсоннинг маърифатли, маънавиятли, маданият-ли бўлишида китобнинг роли бениҳоя катта. Бун-дай инсонлардан ҳеч қачон ёмонлик чиқмайди. Зие-ли одам ўзининг билимининг, тажрибасини, амалий кўникмаларини бошқаларга ҳам ўргатишга ҳаракат қилиб, ўша ўрганган инсоннинг ўзидан бунор на-рсани ўзлаштирганини кўрган пайтда унинг қувон-чи ичига сиймай кетади. Мана шу шодлик, қувонч хислари фақат адабиётдан баҳраманд бўлган одам-ларда пайдо бўлиши мумкин...

Президентимиз Шавкат Мирзиёев китоб ва китобхонлик, маънавият хусусида қайта ва қайта таъкидлаётганлар. Бу эса юртдошларимиз қалбига гурур бағишлаб, одамларни китобга бўлган ишти-екинни ошираётган.

Қайси оилада китобхонликка эътибор қаратил-ган бўлса, ўша хонадонда камол топаётган фарзандлар СЎЗини, илмни қадрлайдилар. Комил инсон бўлишга интилдилар.

Қанчадан-қанча зиёлиларни, оддий касб эгал-ларини, мансаб пиллапоъларидан ўзимиз таниган одамларни яхши биламиз. Уларнинг орасида тан-лаб, саралаб КИТОБ ўқиган ОДАМ ажралиб туриши бор гап. Нури чехрели, хушмуомалаи, одамларга фақат ва фақат яхшиликлар истовчи, эл-юрт қорига ярайдиган, маънавияти юксак ОДАМ билинги, у албатта, КИТОБ ўқиган!

Абдулла АЙИЗОВ

Журналистикага бағишланган умр лаҳзалари

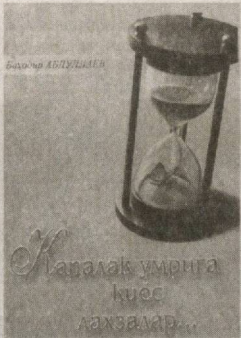
КИТОБНИНГИЗНИ ЎҚИДИМ

Яқинда “Тамaddon” нашриёти олтиш йилдан ортқ умрини юртимиз радио-телевидениеси тараққиётга бағишлаган устоз журналист Баҳодир Абдуллаевнинг “Капалак умрига қиёс лаҳза-лар” китобини нашрдан чиқарди.

Кейинги пайт-ларда устозимиз Озод Шарафидинов бошлаб берган “Домла-лар” китобиданг аъна Нари-мон Ҳотамовнинг “Мурув-ват — ҳамдамим”, Сайди Умировнинг “Дорилфу-нулар тақдиримда” эссе, эсдаликларидан давом этти-риляётган эди. Баҳодир Абдуллаев “Капалак умри-га қиёс лаҳзалар...” да ҳам устозлар йўлини давом эт-тирган, ҳам йиллар даво-мида ўзининг мустақил сўз-моқлар очганини мух-лисарига исботлай олган.

Асосан хотиралардан иборат бундай китоблар катта ҳаётий тажрибага эга устоз мутахассисларнинг ўз соҳалари эшикларини чер-та бошлаганларидан тор-тиб етук устоз бўлиб ети-шишларигача рўй берган катта-кичик “Капалак ум-рига қиёс лаҳзалар...” ке-йинги авлод вакиллари учун комил мутахассис бўлиб етишишларида рос-мана тажриба мактаби ва-зифасини ўтар экан. Маз-кур китобларда кўтарилган

масалаларнинг долзарбли-ги, аввало, касб танлаш муаммолари билан узвий боғланади. Хусусан, жур-налистика соҳаларидаги мураккаб вазиятларнинг аниқ ҳужжатли асослар билан баён қилиниши ёшларимизга танланаётган касбга жиддий маъсулият билан ёндашиш лозимли-гини таъкидлайди. Сен журналист бўлишни ҳавас қилибсан, касбнинг ўта мураккаб синонларига бар-дош беришингга ишона-санми? Кези келганда бу-тун ҳаётинг давомида эришган ютуқларинг ол-дий капалак умрига қиёс лаҳзада чилчирган бўли-ши мумкинлигини тасав-вур қила олсанми? Баз-зан айбиз айбдор бўлиш-га тайёрмисан? Муаллиф бундай саволлардан ўнлаб мисоллар келтирди. Баҳо-дир Абдуллаев ўз китоби-да бундай муаммоларни жиддий тарзда қўя олган ва шахсий ҳаёти мисолида уларнинг ечимини топиш йўлларини ҳам кўрсатган. “Шайтон сабоғи” сар-лавҳали хотирада машгу-лот олиб бораётган Фо-зи-

ла Сулаймонова адаб шай-тон образини яратишда аънавийликдан чекин-иб уни ижобий фазилатлар билан йфодаланганини айт-ганида, талаба Баҳодир: “Коммунистга ўшаркан-ми?” — деб юборгани учун университетдан ҳайдали-шига бир ҳафта қолганини алам билан эслайди. “Бир жаноза тарихи” да эса ра-дик-телевидениеда ки-чик муҳаррирликдан бош ди-ректорликкача бўлган йў-лни ўнлаб йиллар давомида босиб ўтган Баҳодир Аб-дуллаевнинг тақдирини Саратов шахридан келган В.Г.Аниев бир неча сон-ида ер билан кимсан қил-гани айтилган. Собиқ тузум иллатлари ҳақида гапир-гани шундай аниқ ва тасаввур билан қайд қилинадиган мисолларга таянишимиз маъқул. Бу лаҳзалар баёни ёш фар-зандларимизга журналис-тикага бағишланган умр-нинг мураккаб жиҳатлари

ҳақида тасаввур ҳосил қилишга ёрдам беради. Кейинги йилларда ёши улуг зиёлиларимиз XX ас-рда ўзбек халқининг мил-лий маданияти тарихида алоҳида ўз қолдирган дав-лат арбоблари, шоир ва ёзувчилар ҳақида хотира-ларини ёзиб қолдирмоқда. Миллатнинг илмий тари-хини яратиш зарур, албат-та. Бундай жонли гувоҳлик билан ёзилган таассурот-лар кейинги авлодлар то-монидан қадрланганини Мирхонд, Хондмир, Ва-сифий каби тарихчилар-нинг Алишер Навоий ҳақида ёзганларига, Бобур-нинг “Бобурнома”сига бе-риляётган баҳолар исбот-лаб турибди.

Баҳодир Абдуллаев “Сўлим” да Усмон Юсу-повни, “Харажат чиройли бўлсин” да Шароф Раши-довни, “Буханка нон, кал-ла шўрва ва улфатлар” да Ҳабибий, Фафур Гуломни, “Отеллонинг ўлими” да Аббор Ҳидоятовни. “Мо-нолог” да Шукр Бурхон-ни, шунингдек, бошқа “лаҳзалар” да Мақсуд Шайхзода, Саид Аҳмад, Неймат Дўстхўжаев каби устозларни эслайди. Ўлмас Ўмарбеков, Ғани Расулов, Тўлқин Имомхўжаев, Ан-вар Эшонов, Дамир Шо-кировдек ҳам устоз, ҳам сафдошлар хотиралари би-лан ўртоқлашади. Айниқ-са, “Харажат чиройли бўлсин” даги Шароф Рашидов иштирок этган

лаҳза алоҳида эътиборга сазовор: “Қулги — чехра-нинг гули” радиожурнал-да Абдулла Қаҳҳорнинг “Нутқ” ҳажвийаси асосида ишланган инсценировка берилди. “Билим” жам-иятининг “доно” раҳбарла-ридан бири ҳажвий бадий асарни радиофелетон деб тушуниб, Шароф Ра-шидовга шикоят қилди. Ўртада алғов-далғов бош-ланган ва, ниҳоят, Шароф Рашидовнинг радио хо-дими асарининг аёбсиз эканли-ларини билганларидан кейин, ношул ўша раҳбар-га айтган гапларига диққат қилинг:

— Сизга Қодирихўжа айтган тушуниб-тушу-нмай, мен эса буларни ранжитиб қўйдим билиб-билмай, омон бўлинг, — гушакни қўйгач, Иброҳи-мовга қўлимсираб юзлан-ди Ш.Рашидов, — тушу-номчилик ҳам бир офат. Йигитларга менинг но-мимдан ур айтинг. Хайр, омон бўлинглар”.

Юқорида келтирилган бир неча қатордан иборат иқтибосда, бизнингча, ик-ки та ибратли ҳикмат бор: биринчилан, ўша даврга Республика матбуот қўми-тасининг раиси Убайдулла Иброҳимовнинг ҳузу-рига юрак ютиб чиқилган чўчимаган. Юқоридан буй-руқ бўлиб, деб иқтидорли журналистларга нисбатан ноҳақ чора қўришни ўзига

лоийқ кўрмган. Матбуот соҳасида бундай ҳодисалар бўлиб туришини билган мутахассислар ўз раҳбар-ларининг мардлигига қойил қолишган.

Иккинчилан, республи-кани бошқариб турган Ша-роф Рашидов рўй берган аниқлашмоғилик учун радио-да ишляётган оддий хо-димлардан узн сўрапти. Ваҳоланки, “ўтган ишта саловат” қабилида иш ту-тишлари, катта бошлари-ни кичик қилишдан сақла-нишлари мумкин эди.

“Капалак умрига қиёс лаҳзалар...”нинг асосий қаҳрамонлари миллати-мизнинг софидил, бағри кенг, гўзал фарзандлари-дир. Фикри оқимизча, Ба-ҳодир Абдуллаев ўзининг ўқувчисига ана шундай ажойиб миллатдошлари-миз борлигини фахрлани-шимиз кераклигини ўқити-моқчи бўлгандек туюлади. Ўтган асарнинг қирғина-рот 30-йилларида ҳам ўзи-нинг ҳаётини гаровга қўйиб, “халқ душманлари” деб аталган инсонлар оиласига имконияти дара-жасида хайрихоҳлик қил-ган одамшаванда юртдош-ларимиз бўлган. Эҳтимол, Ўзбекистон деб аталмиш ватанимизнинг бугунги ҳавас қиларлик даража-ли тинчлик кунларига “Жарарик” маҳалласининг уруш йилларидаги оқсоқо-ли Қаюм қори амаки, мактаб директори Мухам-мад Шодмонов, муаллим

Раҳимжон ака, қўшни Мирхўшим амаки, универ-ситет парткоми Карим Солиқов, Ўзбекистон теле-видение радиоэширтириш коми-ти (ҳозирги Ўзбекис-тон миллий телерадио-компанияси) раиси Убай-дулла Иброҳимов, қола-верса, Неймат Дўстхўжа-ев, Ўлмас Умарбеков, Ғани Расулов (ҳаммалари-нинг охирашлари обод бўлсин) каби юртдошла-римизнинг савобли ҳисса-си бордир. Шубҳасиз, му-аллиф “капалак умри”ни эста олганда, ҳаётда ана шундай оддийгина умр ке-чирган, аммо аслини ол-ганда ИНСОН деган буюк ва шарафли номга муно-сиб бўлган ҳаққий маъно-даги замондошларимизнинг ҳаёт лаҳзаларини назарда тутган. Ҳар ҳолда ўз устоз-ларига, фойиш дунёни тарк этган сафдошларига таъзим бажо келтирган.

“Капалак умрига қиёс лаҳзалар...”нинг гўзал фа-зилатларидан бири жур-налистика касбига умрини бағишлаган шахсда мус-таҳкам ирода кучи бўли-ши лозим эканини алоҳи-да қайд этишдир. Гап шун-даки, иккинчи жаҳон уру-ши йилларида Баҳодир

Абдуллаевнинг таниган Аб-дурашид Абдуллаев туҳ-мат-чақув ойда “халқ душман” тамғаси билан Сибирга сургун қилинган эди. “Халқ душман”нинг ўғли эканини муаллифи-миз биринчи синфга бор-гандаёқ ҳис қила бошлад-ди. Уни ўқидан четлат-дилар. Шу-шу радиола ўн икки яшар ўсмирнинг шеър ёллагандан тортиб йирик ўқув даргоҳи Тошкент Дав-лат университети (ҳозирги ЎзМУ) да ўқингача, ол-дий мухбирликдан муҳаррир даражасига етгунча тама-га ўз таъсирини йўқотмади. Ҳатто Абдурашид ака мах-сус ташкилот томонидан оқлангандан кейин ҳам “тарки олат” деганларидек, йўл-йўлакай бўлса ҳам эста солиб турилди.

У миллий сериаллар ва дубляж ижодий бирлашма-сини ташкил этишда та-шаббус кўрсатди. “Ўз-бекистон Республикаси-нинг бир йиллиги”, “Те-левидение ва радио ало-қиси” қўрқак нишонлари-нинг соҳиби бўлди. Меҳ-нат шухрати ордени билан микофотланди. Унга Ўзбе-кистонда хизмат кўрсатган маданият холими унвони берилди.

Хуллас, Баҳодир Абдуллаевнинг “Капалак умрига қиёс лаҳзалар...” китоби кенг китобхонлар оммаси учун, айниқса, ўзининг ҳаётини журналистикасиз тасаввур қила олмайдиган ёшлар учун умрини айнан шу мурак-каб соҳага бағишлаган устознинг яхши ўғитлари жам-ланган совғаси бўлиб хизмат қилади

УЛУҒ АЛЛОМАЛАР ЮРТИ

►МОЗИЙДАН САДО

Шарқ азалдан олиму фозиллар, заковатли инсонлар бешиги бўлган. Жумладан, ватанимизнинг жанубий ҳудуди — қадимда Насаф номи билан машҳур бўлган ғишада ҳам буюк алломалар камол топган. Улардан бири Абул Муъин Насафийдир. У калом илмининг йирик дарғаси Абу Мансур ал-Мотуридий асос солган ал-мотуридия мактабининг намояндаси сифатида танилган. Бу улуг сиймо калом илмининг соҳиби бўлибгина қолмай, ўз даврининг фақиҳи ва усулиётчи олими деб ҳам тан олинган.

Абул Муъин Насафий 1027 йилда Насаф (ҳозирги Қарши) шаҳрида туғилган. Улуғ мутафаккир асарларига келтирилган ҳадисларни отасидан ривоят қилган, яъни алломанинг отаси Муҳаммад ибн Муътаид ўз фарзандига устозлик қилган илмий киши бўлган. Тарихий манбаларда келтирилишича, ан-Насафийнинг боболаридан бири Абу Муъин Макхул ибн ал-Фазл ан-Насафий бир қатор асарларнинг муаллифи сифатида танилган олим бўлиб, у термизлик буюк муҳаддис Абу Исо ат-Термизий ва Муҳаммад ибн Айюб ар-Розий, Абдуллоҳ ибн Аҳмад ибн Ханбал каби ўша даврнинг машҳур олимларидан сабоқ олган. Демакки, ан-Насафийнинг ота-боболари маърифатли инсонлар бўлиб, улар фарзандларининг ҳам илмий бўлишини истганлар, шароит ва рағбат кўрсатганлар.

Биз тилга олаётган улуг алломанинг илмий-маънавий меросини ўрганган олимлар ан-Насафийнинг ўнга яқин асар яратганини қайд этишган. Унинг катта илмий аҳамиятта молик бўлган йирик китобларидан бири “Табсират ал-адилла” номи билан машҳур бўлган. Мана шу асари тўғрисида ан-Насафий “Соҳиб ат-

Бир сўз билан айтганда, бу илм фозил инсоннинг турли оқимларга алашмай Қуръони Карим ва пайгамбаримизнинг ҳадисларига амал қилиб яшамоғи лозимлиги ҳақидаги, маърифат ва илмнинг улуглиги каби ғояларни тарғиб қилади.

Муаллиф “Табсират ал-адилла”да муқаддимадан сўнг илм ва маърифат ҳақида сўз юритади. Иймон ал-муқаллид, яъни тақдир қилувчининг имони ҳусусида ўз қарашларини баён қилади. Асарда олам ва одамнинг пайдо бўлишидан тортиб, инсондаги ижобий ва салбий сифатлар ҳақида ҳам батафсил фикр юритган. Ирода, қазо ва қадар, ҳидоят ва заллат, исмлар ва аҳкомлар, шафоат ва иймон каби масалаларга бағишланган алоҳида боблар мавжуд.

Бу асарнинг тарихий аҳамиятга молик жиҳатларидан яна бири унда муаллиф яшаган даврда Мовароуннаҳрда ижод қилган кўплаб олимлар ҳақида муҳим маълумотлар бор.

Алломанинг бутунги кунда дунё олимларининг ҳам диққат-эътиборида турган асарларидан яна бири “Баҳр ал-калом” (Калом илмида денгиз)дир. Биз ушбу китоб моҳияти ҳақида тарих фанлари доктори, профессор Убайдулла Уватовдан сўрадик:

улуг ватандошимиз ҳақида тўлиқ маълумотга эга эмасдик. Шу боис ушбу тўхфа бизга ғоятда азиз эди. Ушбу манбага таянган ҳолда айтиш мумкинки, бу китоб аллома ижодининг гултожи ҳисобланади. Айниқса, ислом динида турли-туман оқимлар пайдо бўлаётган ҳозирги пайтда мазкур асарнинг илмий ва амалий аҳамияти ниҳоятда каттадир. Бинобарин, ушбу бебаҳо китобда ҳар қандай даврда ҳам, ҳар қандай жамиятда ҳам учрайдиган ҳидоят йўлидан адашган турли фирқа ва ғуруҳларга қарши, шунингдек, динда муҳим ўрин эгаллайдиган ақидавий масалаларни талқин қилишда муқаддас манбалар — Қуръони Карим ва пайгамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.)нинг муборак ҳадисларига таянган ҳолда иш тутиш лозимлиги сингари илгор ғоялар илгари сурилган. Асарни илмий асосда ҳар томонлама чуқур ўрганиш ва ўзбек тилига таржима қилиш олимларимиз олдида турган вазифалардан бири. “Баҳр ал-калом”нинг бир қанча қўлёзма ва китобий нашрларининг мавжудлиги ҳам унинг муҳим манбалардан бирилигидан далолатдир. Унинг қимматли қўлёзмаларидан бири Дубайдаги Жумъа ал-Можид номли маданият ва мерос марказида, иккинчиси Дамашқдаги аз-Зохирия кутубхонасининг қўлёзмалар бўлимида, учинчиси Бағдоддаги “Мактабат ал-авқофда”да, туртинчиси Қоҳирадаги машҳур “Дорулқутуб”нинг қўлёзмалар бўлимида сақланади. Ушбу қўлёзманинг ҳижрий 950 йилда оддий хат билан кўчирилган бошқа бир нусхаси Искандария (Миср)нинг “Мактабат ал-баладийя” номли кутубхонасида сақланмоқда. Ушбу қўлёзмаларни ўрганиш, ёш авлод шуурига етказиш бутуннинг муҳим вазифаси бўлиб турибди.

Дарҳақиқат, биз жаҳон ақли ҳавас қилувчи улкан маънавий мерос эгаларимиз. Биздан талаб этиладигани эса буюк аждодларимизнинг ибратли ҳаёти ва бебаҳо хазина бўлиши асарларини чуқур ўрганиш, билиш ва тарғиб қилишдир.

Еш тадқиқотчилардан бири Муҳаммад Зоҳидов Абул Муъин Насафийнинг ҳаёт ва ижод йўлини ўрганад экан, жумладан, шундай дейди: “Алломанинг калом илмига оид яна бир мўъжаз китоби “Китобут таҳдид ли қоваъидит таҳдид” асаридир. Жаҳон кутубхоналарида китобнинг кўплаб нусхалари сақланади. Туркияда бу асар

Истамбул кутубхоналарида сақланаётган қўлёзмалари асосида қайта нашр этилди.

Аллома бутун умри давомида мол-дунёга қизиқмаган, парҳезкор, фақиҳ, муҳаддис, мутақаллим бўлган. У қатъий далиллар билан салафларнинг фикрларини мустаҳкамлаган, мўтазила, жаҳмия, рофизия, хорижия каби мухолиф фирқаларга қарши туриб, уларнинг ақидаи ботиллигини аниқ, ишончли ҳужжатлар билан исботлаб, одамлар орасида ташкил қилган калом илмининг йирик дарғаларидан бири бўлиши бу

Истиқлол йилларида аждодлар руҳини шод этиш, уларнинг бой меросини ўрганиш борасида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Абул Муъин Насафийнинг ҳаёти ва ижодини янада чуқурроқ ўрганиш, илмий тадқиқотлар олиб бориш ҳеч биримиз учун фойдалан холи бўлмайди. Зотан, ота-боболари қилгани билан эл уларга муносиб қадам ташлайди.

Ситора ТОЖИДИНОВА,
“Hurriyat” муҳбири

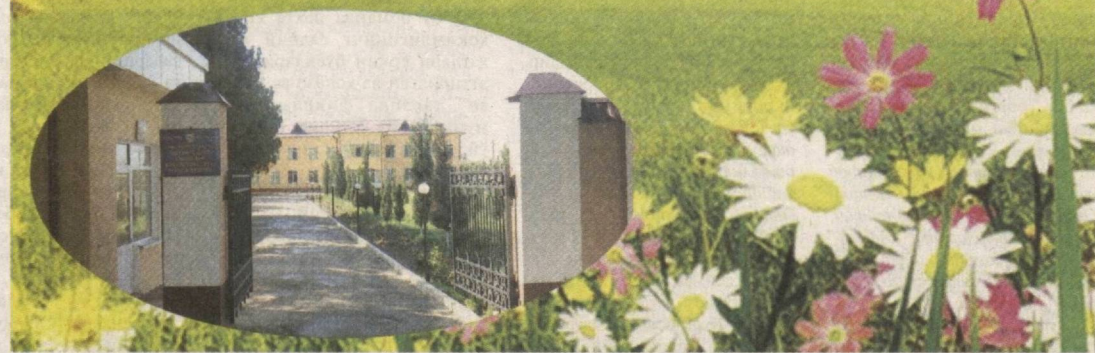
Тошкент вилояти ногиронларни реабилитация қилиш ва протезлаш маркази жамоаси

ЎРТЎОШААРИМИЗНИ ВА МАМЛАКАТИМИЗ МЕҲМОНЛАРИНИ
ЯНГИЛАНИШ, ЯШАРИШ ВА ҲАМДАШ АЙЁМИ —

НАВРЎЗИ БАМ БУДАН
САМИМЎЙ МУБОРАКБЎВ ЭТАВУ.

Яхши ниятлар ва эзгу
амаллар билан кутиб
олинган янги йилимиз
мамлакатимизга,
оиламизга қут-барака
олиб кирган бўлсин.
Бободехқонларимиз
томонидан ерга қадалган
ҳар бир дон мўл-кўл ҳосиб
бериб, халқимиз ризқини
тўқин қилсин.

Байрам муборак азиз Ўзбекистоним!

Ногиронлар — жамиятнинг фаол аъзоси

►ТИББИЁТ МУАССАСАЛАРИДА

Инсон учун саломатлигидан кўра муҳим бойик йўқ, бу дунёда. Оилада фарзандларингиз соғ-саломат бўлсагина барча хурсандчиликлар татийди. Бирок, беш бармоқ бир хил бўмаганидек, ҳаётда ногирон ҳолда туғилганлар ва айрим сабабларга кўра шундай кўйга тушганлар бор.

Ю

ртимизда ногиронларни ҳар томонлама ҳимоя қилиш ва уларга зарур тиббий муолажа кўрсатиш учун барча шарт-шароитлар яратилган. Ногиронлар жамиятимизда барча қатори ўқиши, ишлаши ва ижтимоий кўмак олиш ҳуқуқига эга. Бинобарин ногиронлар ҳуқуқлари таъминлаш бўйича ҳам мамлакатимизда халқорам хамжамиятда кам учрайдиган қатор қонунлар қабул қилинган. Бундан ташқари, ногиронлар ва ижтимоий кўмак муҳтож аҳоли қатламларини соғлигини тиклаш борасида барча вилоят ва туманларда махсус тиббиёт муассасалари фаолият кўрсатаётди. Ана шундай тиббиёт масканларидан бири Тошкент вилояти ногиронларни реабилитация қилиш ва протезлаш марказидир.

Тошкент вилояти ногиронларни реабилитация қилиш ва протезлаш маркази Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 11 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикасида реабилитациясининг 1996—2000 йилларга мўлжалланган давлат дастури тўғрисида”ги 433-сонли Давлат дастури асосида ташкил этилган. Марказ Тошкент вилоятининг Ангрен шаҳрида жойлашган бўлиб, 2000 йил апрель ойидан фаолият юритади. Марказ 50 ўринга мўлжалланган бўлиб, ички аъзолар касалликлари, асаб касалликлари ва жароҳатлар асорати билан ногиронлар ТМЭК йўлнамасига

кўра соғломлаштирилади. Бу ерда Тошкент вилоятининг турли шаҳар ва туманларидан келган ногиронлар мусавфо тоғ хавосидан баҳраманд бўлиб, ўз саломатликларини тиклаб қайтади.

Марказда физиотерапия ва массаж, парафин билан даволаш хоналари, спорт ва тренажёрлар зали бемор ва но-

қарорга биноан реконструкция қилинди. Жумладан, реконструкция давомида ногиронлар учун янги 50 ўринли ётоқхона биноси қурилиб фойдаланишга топширилди. Шунингдек, беморлар хоналари 4 кишилик қилиб жиҳозланди. Ҳар бир хонада телевизор, санузел ва ювиниш хоналари мавжуд. Бир сўз билан айтганда даволашни келганлар учун барча шароитлар яратилди.

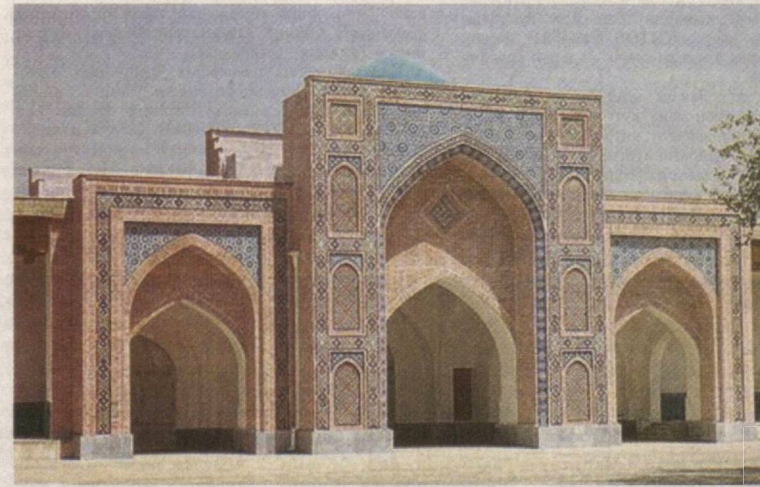
2016 йилда эса муассасамизга Япония элчихонасининг “Ижтимоий соҳаларга беғараз ёрдам”нинг гранти кўмағида 65 900 АҚШ доллари жалб этилди. Япония гранти кўмағида ногиронларнинг реабилитацияси учун зарур замонавий аппаратлар сотиб олинди. Натияжада беморлар-

шарт-шароитлар яратилган. Уларга турли ташкис қўйиш учун УТТ, ультратовушли доплер, ЭКГ, ЭКГ холтер, спирометрия аппаратларидан фойдаланилмоқда. Шунингдек, физиотерапия хонасида бемор ва ногиронларнинг даволашлари учун тракция, электрофарез, УВЧ, дорсен-валь, тонус, СМТ радиус, электроимпульсатор, магнит-лазеротерапия, ва бошқа физиотерапия аппаратлари мавжуд. Ногиронлар учун спорт зали ва тренажёр залларида барча қўлайликлар яратилган. Муолажалардан сўнг беморларнинг бўш вақтларини мазмунли ташкил этиш мақсадида кутубхона фаолияти йўлга қўйилди.

Бундан ташқари ногиронларга руҳшунос кўриги ўтказилиб, ногиронларнинг оилада ва жамиятда интеграцияга эришишлари учун руҳий суҳбат ва психокоррекция машқлари, ўз-ўзига хизмат машқлари, оилавий маънавий алаптанияси бўйича кўникмалар берилмоқда.

Марказда даволанган ногиронлардан Чирчиқ шаҳрида яшовчи иккинчи гуруҳ ногирони Гулнора Ермекабаева, Бекобод шаҳридан учинчи гуруҳ ногирони Раҳматқул Эркаев, Охангарон туманидан иккинчи гуруҳ ногирони Тошмат Шерипов, Зангиота туманидан иккинчи гуруҳ ногирони Икромжон Собиров марказдаги кўйи енгил шифокорларга, меҳрибон ва ширинсўз ҳамшираларга, маънавий овқатларни тайёрлаган ошпазлар ва бошқа ходимларга ўз ташаккур ҳамда миннатдорчилигини билдиришди.

Гавҳарой ШОНИЁЗОВА,
марказ бош шифокори

Табсират” номи билан шухрат қозонган. Бу китобда калом илмининг турли масалалари чуқур шарҳланиб, баҳсалаб фикрлар Абу Мансур ал-Мотуридий таълимотига асосланган ҳолда ислоҳ этилади.

Авалло, калом илми ҳақида икки оғиз маълумот. Тарихий манбаларда бу илмнинг турли номлар билан аталганини кўрамиз: ал-фиқҳ ал-акбар (улуг фиқҳ), усул ал-дин (дин асослари), илм ат-таҳдиди вас-сифат (Аллоҳнинг ягоналиги ва сифатлари ҳақида илм), илм ат-таҳдид (Аллоҳнинг ягоналиги ҳақида илм).

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нодавлат-ношароит ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш Жамоат фонди томонидан давлат гранти ажратилган “Ўтмиш улуг халқнинг келажаси ҳам буюк бўлади” номи лойиҳаси асосида чоп этилмоқда.

ЭЪЛОНЛАР
1993 йил 17 февралда Қудрат Нигматов номига берилган №05-02/5982-рақамли давлат ордери йўқолганлиги муносабати билан
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Тошкент шаҳар Ер ресурслари ва давлат кадастри бошқармаси томонидан 19.12.2005 йилда Қодиоров Жаҳонгир Файратович номига берилган 10-170/2005 рақамли бино кадастр ҳужжати йўқолганлиги муносабати билан
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

HURRIYAT

Бош муҳаррир
Ўқтам МИРЗАЁРОВ

Mustaqil gazeta

Муассис: Ўзбекистон
Журналистлари
ижодий уюшмаси

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080-рақам билан рўйхатга олинган.
Ҳажми 4 босма табоқ. Бичими — А-2. Баҳоси келишилган нархда
Адади: 4110 — Буюртма — S-8627

Тахририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб, улар муаллифларга қайтарилимайди.

Телефон: (0-371) 244-32-68, 244-32-88
Тел-факс: (0-371) 244-32-80
Реклама ва маркетинг
бўлими: (0-371) 244-32-91

Топшириш вақти — 20⁰⁰ Топширилди — 18⁰⁰

ISSN 2010-7528

Индекс: якка
обуначилар ва
ташкilotлар
учун — 233

Манзилимиз: 100129,

Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Газета тахририят компьютер марказида терилди
ва оператор Нигора Ташева томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: Бобур Муҳаммадиев

“O‘zbekiston” НМИУ босмахонасида чоп этилди.

Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.